

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ӘДІЛЕТ МИНИСТРЛІГІНІҢ

№ 1(54) 2025

ЖАРШЫСЫ ВЕСТНИК

МИНИСТЕРСТВА ЮСТИЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

www.adilet.gov.kz

ЖАРШЫСЫ ВЕСТНИК

МИНИСТЕРСТВА ЮСТИЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

www.adilet.gov.kz

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС

Редакциялық кеңестің төрағасы:

Е. САРСЕМБАЕВ

Қазақстан Республикасының Әділет министрі

В. КАЛИМОВА

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Тіркеу қызметі және заң қызметін ұйымдастыру
департаментінің директоры

А. АЙТКАЛИЕВА

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Халықаралық құқық департаментінің директоры

Р. САТЫВАЛДЕЕВ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Сот
сараптамалары орталығы» РМҚК директоры

Д. СУЛЕЙМЕНОВ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Заңнама департаментінің директоры

С. ЖУКЕНОВ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Нормативтік құқықтық актілерді тіркеу
департаментінің директоры

Д. ШЕРМАХАНБЕТҰЛЫ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Мәжбүрлеп орындау департаменті директорының м.а.

М. БАЛАБЕКОВ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Заңға тәуелді актілер департаментінің директоры

Г. ТҰРЛЫХАНОВА

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
Бақылау және Құжаттамалық қамтамасыз ету
департаментінің директоры

И. АУБАКИРОВА

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
«ҚР Заңнама және құқықтық ақпарат институты»
РМК директоры

С. АХМЕТОВ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің
«Ұлттық зияткерлік меншік институты»
РМК директоры

ҚҰРЫЛТАЙШЫ

ҚР ӘМ «Қазақстан Республикасының Заңнама және
құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ-дағы РМК

Директор: **И.О. Әубәкірова**

Бас редактор: **Г.Б. Колтубаева**

Беттеуші: **С.А. Ақылбаева**

Журнал ҚР Байланыс және ақпарат агенттігінде тіркелген.
Мерзімдік баспа басылымның тіркеуге қою туралы куәлігі
№14432-Ж, 2014 жылғы 30 маусымда берілген.

Журнал 2014 жылдан бастап шығарылады.
Журналдың шығу мерзімділігі – жылда 4 рет.
Теруге берілген күні 20.02.2025 ж.

Редакцияның мекенжайы: 010000, Астана қ.,
Жеңіс даңғ., 15А,
Редакцияның байланыс телефоны:
8 (7172) 57-25-01
Материалдарды e-mail: koltubaeva.g@zqai.kz
мекенжайына жіберу қажет.

СОБСТВЕННИК

РГП на ПХВ «Институт законодательства и правовой
информации РК» МЮ РК

Директор: **И.У. Аубакирова**

Главный редактор: **Г.Б. Колтубаева**

Дизайн и верстка: **С.А. Ақылбаева**

Журнал зарегистрирован в Агентстве РК по связи
и информации 30 июня 2014 г.
Свидетельство о постановке на учет
периодического печатного издания №14432-Ж

Журнал издается с 2014 года.
Журнал выходит 4 раза в год.
Сдано в набор 20.02.2025 г.

Адрес редакции: 010000, г. Астана
пр. Жеңіс., 15А,
Контакты редакции: 8 (7172) 57-25-01
Материалы присылать по адресу:
e-mail: koltubaeva.g@zqai.kz

*Редакцияның пікірі жарияланымдағы авторлардың
пікірлерімен үнемі сәйкес келе бермейді. Қолжазба ав-
торларға қайтарылмайды. Пайдалану немесе журналда
қайта жариялау кезінде қайнарына сілтеме жасау мін-
детті. Материалдарды қайта басу редакция келісімімен
ғана рұқсат етіледі. Жарияланған материалдардың
дұрыстығы үшін (келтірілген фактілер дәлдігіне, дәй-
ексөздерге, жалқы атауларға, географиялық атауларға
және т.б.) – авторлар жауапты. Автордың көзқарасы
ескерілмей, редакция мақалаларды талқылау тәртібіне
салуы мүмкін.*

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

РЕДАКЦИЯ ҚОНАҒЫ / ГОСТЬ РЕДАКЦИИ

Б.С. ӘЛМЕШ

Ақмола облысы Әділет департаменті қызметінің жетістіктері

ИНТЕРВЬЮ.....4

ҒЫЛЫМДАРМІНБЕРІ / ТРИБУНА УЧЕНЫХ

А.Ж. КИЯЗОВА

Нормативное обеспечение конституционного права на получение квалифицированной Юридической помощи.....11

ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ ЗАҢНАМАСЫ / УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО

С.А. МАМАНОВА

Процессуальный статус свидетеля, имеющего право на защиту:
законодательство и практика.....16

АТҚАРУШЫЛЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ / ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРОИЗВОДСТВО

Ж.С. СЮЮМБАЕВА

Итоги работы Департамента юстиции г.Астаны за 2024 год по исполнительным производством, находящимся у частных судебных исполнителей жду подтв от.....21

ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК / ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ

Ш.Д. БЕГЕЖАНОВА

Географиялық нұсқама дегеніміз не?.....24

Е.Н. АУБАКИРОВ

Зияткерлік меншік құқығын қорғау - экономикалық дамудың бастауы.....27

ҚОЛДАНЫСТАҒЫ ЗАҢНАМАНЫ ТАЛДАУ/ АНАЛИЗ ДЕЙСТВУЮЩЕГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

А.Б. ЖАСУЗАКОВА

Притворные сделки: правовое регулирование и актуальные проблемы.....30

ТҰТЫНУШЫЛАР ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ / ЗАЩИТА ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ

Б.Е. БЕЙСОВ

Тұтынушылар құқықтарын қорғау тәжірибесінің Қазақстан үшін маңызы.....36

ЗАҢ КӨМЕГІ / ЮРИДИЧЕСКАЯ ПОМОЩЬ

М.Н. КАКИМОВ Гарантированная государством юридическая помощь.....43

ӘДІЛЕТ КЕҢЕС БЕРЕДІ / ЮСТИЦИЯ КОНСУЛЬТИРУЕТ

Тақырып: «Қазақстан Республикасындағы жүктілігі және босануы бойынша демалысқа, сондай-ақ босануға байланысты төлемдер мен жәрдемақыларға қатысты сұрақтар мен жауаптар».....46

Тема: «Вопросы и ответы касательно выхода в декретный отпуск, а также декретных выплат и пособий в Республике Казахстан».....50

**АҚМОЛА ОБЛЫСЫ ӘДІЛЕТ
ДЕПАРТАМЕНТІ ҚЫЗМЕТІНІҢ
ЖЕТІСТІКТЕРІ**

Ақмола облысы Әділет департаментінің басшысы

Журнал редакциясы Ақмола облысы Әділет департаменті қызметінің жетістіктері туралы Ақмола облысы Әділет департаментінің басшысы Баукен Серікұлы Әлмешпен сұхбаттасты.

Баукен Серікұлы, Әділет органдары немен айналысады және алдында қандай мақсаттар қойылған?

Өздеріңізге белгілі болғандай, әділет органдары нормашығармашылық саласында, құқықтық насихат, нотариат, адвокатура, заң консультанттар, зияткерлік меншік құқықтарын қорғау, атқарушылық құжаттардың орындауын қамтамасыз ету, тіркеу қызметі саласында мемлекеттің саясатын жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасының әділет органдары - өз құзыреті шегінде мемлекеттің қызметін құқықтық қамтамасыз етуді жүзеге асыратын, мемлекеттік органдардың, ұйымдардың, лауазымды адамдар мен азаматтардың жұмысында заңдылық режиміне қолдау жасайтын, азаматтардың және ұйымдардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ететін атқарушы билік органдары болып табылады. Бұл Қазақстан Республикасы «Әділет органдары туралы» Заңында тікелей көзделген.

Құқықтық Қазақстанның қалыптасуындағы әділет органдарының негізгі міндеттерінің бірі – азаматтардың білікті заң көмегін алу үшін конституциялық құқықтарын жүзеге асыру болып табылады. Бұл жұмысты әділет қызметкерлерімен бірге Ақмола облысындағы 363 адвокат, 149

нотариус, 223 жеке тәжірибемен айналысатын заңгерлер, 79 жеке сот орындаушылары жүзеге асырады.

Жоғарыда аталған заңгерлердің сапалы заң көмегін көрсетуі өте маңызды, өйткені, ол азаматтардың және заңды тұлғалардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауға бағытталған. Сондай-ақ, уақыт талабы бойынша өзгертіліп жатқан немесе электрондық форматқа ауысып жатқан нотариаттық қызметтердің үлкен спектрі бар. Ал, жекелеген жағдайларда олар экстерриториялық белгі бойынша көрсетілуі мүмкін.

Тәуелсіз жылдарында Әділет органдары қандай жетістіктерге қол жеткізді? Қазіргі күні мемлекеттік қызметтер электрондық форматқа ауыстырылуы бойынша не айта аласыз?

Тәуелсіздік жылдарында әділет органдарының функциялары үнемі жетілдіріліп отырды. Қазақстан заңнамасына барлық өзгерістер мен толықтырулар ойластырылып енгізілді және көптеген тіркеу рәсімдерін жеңілдетуге, қағаз құжаттарын барынша азайтуға және ел дамуының түрлі салаларындағы бюрократиялық кедергілерді қысқартуға бағытталды.

Мысалы, Тәуелсіздік жылдарында әділет органдары көрсететін барлық мемлекеттік қызметтер электрондық форматқа ауыстырылды, бірқатар мемлекеттік қызметтер толық автоматтандырылды және оларды көрсетудің рұқсат беру тәртібінен хабарлама жасау тәртібіне ауыстырылды.

Мемлекеттік қызмет көрсету саласы әрқашан әділет органдарының басым міндеттерінің бірі болып табылады. Мемлекеттік қызметтерді көрсету мерзімдері едәуір қысқартылды, және бірқатар электрондық мемлекеттік қызметтер санаулы сағаттарда көрсетілетінін атап өткен жөн. Аталған инновациялар Мемлекеттің бизнесті ашуды жеңілдетуге, азаматтарымыздың ақпараттық жүйелерден алуға мүмкіндігі бар көптеген қағаз құжаттарды жинау қажеттілігін болдырмауға деген ұмтылысын көрсетеді.

Мемлекеттік көрсетілетін қызмет бұл көрсетілетін қызметті алушылардың өтініші бойынша немесе өтінішінсіз жүзеге асырылатын және олардың құқықтарын, бо-

стандықтары мен заңды мүдделерін іске асыруға, оларға тиісті материалдық немесе материалдық емес игіліктер беруге бағытталған жекелеген мемлекеттік функцияларды немесе олардың жиынтығын іске асыру нысандарының бірі.

Бұл жерде Мемлекеттік қызметтің негізгі міндеттерінің бірі көрсетілетін қызметті алушылардың, яғни жеке және заңды тұлғалардың құқықтарын, бостандықтары мен заңды мүдделерін іске асыру болып табылатынын атап өтуге болады.

Соңғы жылдары Қазақстан мемлекеттік қызмет көрсету процесін автоматтандыру және оңтайландыру бағытында үлкен қарам жасады.

Өмір бойы қандай да бір жолмен әрбір азамат некені тіркеу, бизнес ашу, жүргізуші куәлігін алу және т.б. болсын, Мемлекеттік қызметтерді алу қажеттілігіне тап болады.

Бүгінде әділет органдары көрсететін мемлекеттік қызметтердің барлығы дерлік электрондық форматқа ауыстырылды, бірқатар мемлекеттік қызметтер толық автоматтандырылды, оларды көрсетуді жетілдіру, сондай-ақ бизнес-процестерді реинжинирингтеу бойынша жұмыстар белсенді жүргізілуде.

Мемлекеттік қызметтерді көрсету мерзімдері едәуір қысқартылды және бірқатар электрондық мемлекеттік қызметтерді санаулы сағаттарда алуға болатындығын атап өткен жөн.

Электрондық қызметтердің арқасында қазіргі уақытта облысымыздың шалғай аудандарының тұрғындары интернет арқылы бірқатар қызметтерді ала алады.

Ақмола облысының Әділет департаменті мемлекеттік көрсетілетін қызметтер тізіліміне сәйкес мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің келесі түрлерін көрсетеді:

1. Өндіріп алушының өтініші бойынша атқарушылық құжаттың негізінде атқарушылық іс жүргізуді қозғау;

2. Жеке сот орындаушысының қызметімен айналысу құқығына үміткер тұлғаларды аттестаттау;

3. Адвокаттық қызметпен айналысуға үміткер тұлғаларды аттестаттау;

4. Нотариаттық қызметпен айналысу үміткер тұлғаларды аттестаттау;

5. Әділет органдарынан және өзге де мемлекеттік органдардан, сондай-ақ Қазақстан Республикасының нотариустарынан шығатын ресми құжаттарға апостиль қою;

6. Заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу және филиалдар мен өкілдіктерді есептік тіркеу саласындағы мемлекеттік қызметтердің – 7 қызмет түрі бар. Жыл басынан бастап Департаментпен 1540 мемлекеттік қызмет түрі көрсетілді.

Азаматтарға заң көмегін көрсету саласында адвокатураның, нотариаттың рөлі...

Адвокатураның, нотариаттың рөлі, жеке сот орындаушысы институтының, сот сарапшыларының, Заң консультанттарының дамуы өте маңызды, өйткені ол біздің азаматтарға білікті заң көмегін көрсетуге бағытталған. Осыған байланысты адвокатура, нотариат, жеке практикамен айналысатын заңгерлер және т. б. саласын регламенттейтін заңнама да Тәуелсіздік жылдарында реформаларға ұшырады.

Осылайша, «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» ҚР Заңымен қабылданған тәртіптік жауапкершілік рәсімі жетілдірілді, атап айтқанда адвокаттардың тәртіптік комиссияларының құрамына адвокаттардың өздерінен басқа қоғам өкілдері мен отставкадағы судьялар кірді, бұл азаматтардың адвокаттың заң көмегін сапасыз көрсетуге шағымдары мен өтініштерін қарауға жан-жақты қарауға мүмкіндік береді, қабылданған шешімдер мен тақырыптардың объективтілігіне әсер етеді ең бастысы адвокаттың жауапкершілік деңгейін арттырады және ең бастысы азаматтарымыздың құқықтары мен мүдделерін қорғайды.

Сондай-ақ, аталған Заң адвокаттар қатарына кіру үшін бастапқы жарнаны алуға тыйым салады, бұл бүкіл ел бойынша адвокаттар санын көбейтуге мүмкіндік берді, сонымен бірге адвокат мамандығына жас мамандардың ағымы артып отыр.

Заңмен азаматтарымыздың құқықтары мен бостандықтарын қорғау бойынша өзінің басқару және бақылау органдары бар заң консультанттары палаталарына бірік-

кен жеке практикамен айналысатын заңгерлердің қызметі регламенттелген.

Сонымен қатар, елде жүргізіліп жатқан цифрландыру саясаты және «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» Заңның 24-бабын іске асыру шеңберінде адвокаттық қызметті және Заң консультанттарының қызметін автоматтандыруды көздейтін заң көмегінің бірыңғай ақпараттық жүйесін құру бойынша «Ұлттық ақпараттық технологиялар» АҚ бірлесіп, «Е-Заң көмегі» ақпараттық жүйесін әзірледі.

Ақпараттық жүйені іске қосудың негізгі мақсаты халықтың білікті заң көмегіне қол жеткізуін оңайлату, сондай-ақ халықты заң көмегімен қамтамасыз ету жөніндегі адвокаттық қызметті және Заң консультанттарының қызметін автоматтандыру болып табылады.

Ақпараттық жүйені іске қосудың негізгі мақсаты халықтың білікті заң көмегіне қол жеткізуін оңайлату, сондай-ақ халықты заң көмегімен қамтамасыз ету жөніндегі адвокаттық қызметті және Заң консультанттарының қызметін автоматтандыру болып табылады.

«Е-Заң көмегі» АЖ заң қызметтерін ұсынуға және алуға арналған платформа болып табылатын заң көмегінің бірыңғай ақпараттық жүйесі болып табылады.

«Е-Заң көмегі» АЖ арқылы адвокат және/немесе заң консультантын табуға (таңдауға) болады, бұл ретте маман іздеу критерийі (мамандану бойынша, жұмыс өтілі) және оның деректерін тексеру (лицензияның болуы, заң консультанттары палатасына немесе адвокаттар алқасына мүшелік) бар.

«Е-Заң көмегі» АЖ қағазсыз құжат айналымына көшудің нәтижелілігін, сотқа дейінгі тергеу органдарының адвокаттарды тағайындауының ашықтығы мен уақтылығын, қорғаушылар ретінде заң көмегін көрсетуге қол жеткізуде адвокаттардың тапсырмалары мен тең құқықтылығын біркелкі бөлуді, адвокаттың еңбегіне ақы төлеу процесін оңайлату мен жеделдетуді қамтамасыз ету арқылы адвокаттардың адвокаттар алқаларының басқару органдарынан тәуелсіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Мемлекет кепілдік берген заң көмегін алуға жататын тұлғаларға тоқталып өтсеңіз. Қазіргі уақытта қанша азаматқа мемлекет кепілдік берген заң көмегі көрсетіліп отыр?

Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес әркімнің білікті заң көмегін алуға құқығы бар. Заңда көзделген жағдайларда заң көмегі тегін көрсетіледі.

Тегін заң көмегінің бір түрі мемлекет кепілдік берген заң көмегі болып табылады «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» Қазақстан Республикасының Заңында және бақа да Қазақстан Республикасының актілерімен көзделген негізінде алуға құқылы жеке және заңды тұлғаларға адвокаттар мен заң консультанттары көрсете алады.

Біздің еліміздің заңнамасы үнемі жетілдіріліп, жаңартылып отырады, өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп отырады және «Адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгертулер енгізілді атап айтқанда, жоғарыда аталған Заңның 26-бабына мемлекет кепілдік берген заң көмегін алуға құқығы бар адамдар тобын кеңейту бөлігіне өзгерістер енгізілді.

Осылайша, бұл тізім толықтырылды және құқықтық кеңес беру түрінде заң көмегін тегін алуға құқығы бар тұлғалардың келесі санаттарын қамтиды:

1) алимент өндіріп алу, зейнетақы мен жәрдемақы тағайындау, оңалту, босқын немесе қандас мәртебесін алу мәселелері жөніндегі жеке тұлғалар, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған кемелетке толмағандар;

2) жыныстық зорлық-зомбылықтың, адам саудасының, терроризм актісінің құрбандары не осы мәртебеге немесе жағдайға байланысты олардың құқықтары мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету және қорғау мәселелері бойынша азаптауға ұшырағандар;

3) асыраушысының қайтыс болуынан келтірілген зиянды өтеу мәселелері бойынша жеке тұлғалар;

4) жеке тұлғалар жұмысқа байланысты денсаулыққа келтірілген зиянның немесе

қылмыстық құқық бұзушылықтан келтірілген зиянды өтеу мәселелері бойынша;

5) Ұлы Отан соғысының қатысушылары болып табылатын жеке тұлғалар, жеңілдіктері бойынша Ұлы Отан соғысының қатысушыларына теңестірілген адамдар, сондай-ақ басқа мемлекеттердің аумағындағы жауынгерлік іс-қимылдар ардагерлері, мерзімді қызметтегі әскери қызметшілер, бірінші және екінші топтағы мүгедектігі бар адамдар, жасы бойынша, кәсіпкерлік қызметке байланысты емес мәселелер бойынша зейнеткерлер;

6) кәсіпкерлік қызметпен байланысты емес мәселелер бойынша көп балалы отбасылар;

7) кәсіпкерлік қызметпен байланысты емес мәселелер бойынша облыстарда, республикалық маңызы бар қалаларда, астанада белгіленген кедейлік шегінен бір айда жан басына шаққандағы орташа табысы бар аз қамтылған адамдар (отбасылар).

Ақмола облысының Әділет департаменті халыққа құқықтық көмек көрсетуге, оның ішінде мемлекет кепілдік берген заң көмегі мен кешенді әлеуметтік заң көмегіне қатысты түсіндіру іс-шараларын тұрақты негізде жүргізеді.

Қазіргі уақытта Ақмола облысының аумағында 363 адвокат заң көмегін көрсетеді, оның ішінде 104 адвокат және заң консультанты «Е-Заң көмегі» ақпараттық жүйесінде тіркеліп, мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсетеді.

Жыл басынан бастап 12 408 азаматқа 184 999 407.8 теңгеге мемлекет кепілдік берген заң көмегі көрсетілді.

Мемлекет кепілдік берген тегін заң көмегін алу мәселелері бойынша Ақмола облыстық адвокаттар алқасына 87056571980 телефон нөмірі бойынша, Ақмола облысының заң консультанттары палатасына 87057450257, сондай-ақ Ақмола облысының Әділет департаментіне 8(7162) 40-15-08 хабарласуға болады.

Халыққа цифрлық нотариаттың тиімділігі туралы айтып өтсеңіз...

Біз нотариустардың қызметтерін одан да

ыңғайлы пайдалануға мүмкіндік беретін шаралар қабылдадық. Мысалы, қазір жылжымайтын мүлікпен мәміле жасау объектінің орналасқан жеріне байланысты емес.

Бұрын, егер жылжымайтын мүлік басқа қалада болса, ол бойынша мәмілені осы қалада жұмыс істейтін нотариустан рәсімдеу және барлық қажетті құжаттарды ұсыну қажет болатын. Сандық технологиялар басқа қалаға бармай-ақ жылжымайтын мүлікпен мәмілелер жасауға мүмкіндік береді.

«Цифрлық нотариат» жобасы іске қосылды, бұл қызмет онлайн форматта нотариалды куәландырылған сенімхаттардың барлық түрлерін рәсімдеу рәсімдерін жүргізуге мүмкіндік береді.

Нотариалды куәландырылған сенімхаттардың барлық түрлерін EGOV Mobile мобильді қосымшасы арқылы онлайн рәсімдеуге болады, жаңа сервис – «Цифрлық нотариат» қолжетімді.

Сенімхатты рәсімдеу үшін:

EGOV mobile қосымшасына өтіңіз; - «Сервистер» бөлімінде «Enotary» сервисін таңдаңыз;

- деректерді толтыру және «Қызметке онлайн тапсырыс беру» қажет; - қызметке қысқа код немесе Биометрия арқылы қол қою;

- нотариуспен бейне қоңырау шалуға рұқсат беру қажет;

«бейне қоңырауға өту» түймесін басып, нотариустан жауап күтіңіз.

Бейнеқоңырау аяқталғаннан кейін пайдаланушы «Нотариаттық әрекеттер» бөлімінде өтінімнің мәртебесін көруге мүмкіндігі бар.

Қалыптасқан сенімхат «Цифрлық құжаттар» сервисінде қолжетімді болады және оны талап ету орны бойынша ұсынуға болады.

«Цифрлық нотариат» жобасы сенімхат алу процесін цифрландыруға мүмкіндік береді, сондай-ақ азаматтардың орналасқан жеріне қарамастан, оның ішінде шетелде жүрген азаматтар үшін ыңғайлылықты жеңілдетеді және арттырады.

EGOVmobile-ға кіріп, нотариусқа бейне қоңырау шалу жеткілікті болады. Тиісті тексеру биометриялық сәйкестендіру және ЭЦҚ-ға қол қою арқылы жүзеге асырылады.

Сондай-ақ, egovmobile мобильді қосым-

шасында «Нотариаттық онлайн консультация» сервисі енгізілді, енді қазақстандықтарға нотариаттық консультация алу үшін смартфон мен Интернетке қол жеткізу жеткілікті.

Онлайн-кеңес беру арқылы азаматтар үйден немесе кеңседен шықпай-ақ нотариаттық қызметке қатысты заңды сұрақтарға жауап ала алады.

Нотариустар кез-келген сұрақтарға жауап береді, бұл уақытты үнемдеуге және Сізге ыңғайлы уақытта сенімді ақпарат алуға көмектеседі.

Жобаның мақсаты нотариаттық қызмет көрсетудің ыңғайлылығын, жеделдігі мен тиімділігін арттыру болып табылады. Бұл қызмет әмбебап және құзыретті құқықтық қолдауды қажет ететіндердің барлығына өте пайдалы болады.

Нормативтік құқықтық актілерді тіркеу саласында..

Әділет органдарының негізгі міндеттерінің бірі болып жергілікті атқарушы мемлекеттік органдары мен орталық мемлекеттік органдарының НҚА мемлекеттік тіркеу болып табылады.

НҚА мемлекеттік тіркеу олардың күшіне енуінің қажетті шарты болып саналады.

НҚА тіркеу заңға тәуелді актілердің заңдылығын да, Қазақстанның құқықтық кеңістігінің бірлігін де қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады.

Ағымдағы жылдың 1 қаңтарынан бастап «Қазақстан Республикасы Үкіметінің кейбір шешімдеріне өзгерістер енгізу туралы» ҚР Үкіметінің 2022 жылғы 29 желтоқсандағы № 1093 қаулысымен Әділет министрлігінің жергілікті мемлекеттік басқару органдарының нормативтік құқықтық актілерін мемлекеттік тіркеуді жүзеге асыру жөніндегі функциясы аумақтық әділет органдарына берілді. Осыған байланысты, ағымдағы жылдың 1 қаңтарынан бастап жергілікті мемлекеттік органдардың нормативтік құқықтық актілері Әділет департаментіне тіркеуге жіберіледі.

Жыл басынан Әділет департаментіне жергілікті мемлекеттік органдарынан келісуге келіп түскен 765 НҚА жобасының ішін-

де мемлекеттік тіркеуге 169 НҚА келіп түсті, оның ішінде 168 НҚА тіркелді.

Әділет органдарының негізгі қызметтерінің бірі атқарушылық іс жүргізу болып табылады..

Сот актілерін орындау саласы әділет органдарының маңызды міндеттерінің бірі болып қала береді. Жеке сот орындаушылары институтын дамыту, атқарушылық іс жүргізу саласындағы бірқатар процестерді автоматтандыру және сот орындаушылар жұмысын жетілдіру уақыт еншісімен реттелді.

Мысалы, барлығына мәлім, сот актілерінің орындалуын қамтамасыз етудің тиімді әдістерінің бірі борышкердің Қазақстан Республикасынан шығуға уақытша шектеулер қою. «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Заңында көзделгендей, сот орындаушысы борышкерге уақытша шектеуді қолдану туралы тиісті түрде хабарланған күннен бастап бес жұмыс күні өткеннен кейін ғана шығуға тыйым салуға құқылы. Сондай-ақ, қырық еселенген айлық есептік көрсеткішке тең не одан асатын соммаға атқарушылық құжаттың талаптары орындалмаған жағдайда борышкер болып табылатын тұлғаның Қазақстан Республикасынан шығуын уақытша шектеу туралы қаулы шығаруға міндетті. Сонымен бірге, шығуға тыйым салу бұрын болған үш жұмыс күнінің орнына 1 жұмыс күні ішінде шешілуі қажет екендігі көзделген.

Мемлекет пайдасына өндіріп алу, алимент, жалақыны өндіріп алу және және өзге де әлеуметтік маңызы бар атқарушылық құжаттар бойынша атқарушылық өндіріс бұрынғыдай ерекше назарда.

Атқарушылық іс жүргізу саласында цифрлық технологияларды енгізудің және жаңа тәсілдердің арқасында бүгінгі күні «электрондық үкімет» порталы арқылы онлайн режимде алуға болатын «Өндіріп алушының өтініші бойынша атқарушылық құжаттың негізінде атқарушылық іс жүргізуді қозғау» және «Жеке сот орындаушысы қызметімен айналысуға үміткер адамдарды аттестаттаудан өткізу» түріндегі мемлекеттік қызмет түрлері көрсетіледі.

Көрсетілетін қызметті беруші құжаттар келіп түскен күні оларды Атқарушылық іс жүргізу органдарының автоматтандырылған ақпараттық жүйесінде (бұдан әрі - АІЖ ОААЖ) тіркеуді жүзеге асырады және мемлекеттік сот орындаушысына жолдайды.

Мемлекеттік сот орындаушысы өз кезегінде құжаттар келіп түскен сәттен бастап үш жұмыс күні ішінде атқарушылық іс жүргізуді қозғау немесе қозғаудан бас тарту туралы қаулы шығарады, ол көрсетілетін қызметті алушыға жіберіледі.

Адамдар күнделікті өмірде қандай мәселемен жиі кездеседі және сот орындаушылардың көмегіне жүгінеді. Әрине, бұл – елден тыс шығуға тыйым салу және борышкерлер тізілімінде болу.

Борышкерлердің бірыңғай тізілімі – бұл Әділет министрлігінің сайтында жүргізілетін қарыздардың болуына байланысты қозғалған барлық атқарушылық өндірістер туралы бірыңғай дерек базасы. Борышкер тізілімге атқарушылық өндіріс қозғалған сәттен бастап кіреді және борышы жабылған кезде алынып тасталады. Борышкерлердің тізілімінде болу елден тыс жерлерге шығуға тыйым салуға, банкте шот ашуға кедергі болады, сондай-ақ, нотариаттық қызметтерді ұсынадан бас тарту үшін де негіздеме болады.

Мысалы, жылжымайтын мүлік. Осындай мәселерге тап болмау үшін біздің азаматтар өздерінің берешегін тексеру және өтеу, ЖСО қызметін төлеу бойынша мәліметтерді www.adilet.gov.kz ақпараттық порталында, сонымен қатар, елден тыс жерлерге уақытша шығуға тыйым салу бойынша ақпаратты Post.kz, Kaspi.kz немесе «Қазпошта» терминалдары арқылы біле алады.

Әділет органдарының атқарып жатқан жұмыстары азаматтардың конституциялық құқықтары мен бостандықтарының сақталуын қамтамасыз етуге бағытталғанын атап өткім келеді. Біз құқықтық түсіндіру қызметімен белсенді айналысамыз, заң көмегін көрсетеміз, атқарушылық іс жүргізу саласында жұмыс жүргіземіз және басқа да бірқатар маңызды міндеттерді орындаймыз. Мұның бәрі құқықтық тәртіпті нығайтуға және қоғамымыздың құқықтық сауаттылығы мен мәдениетінің деңгейін арттыруға бағытталған.

Жалпы халық арасында құқықты түсіндіру жұмыстары қалай жүргізіліп тұрады?

Құқықтық түсіндіру жұмысы-әділет органдарының негізгі функцияларының бірі. Құқықтық мемлекеттің қалыптасуы халықтың құқықтық мәдениетін дамыту үдерісінен бөлінбейді. Бұл өз кезегінде дамыған азаматтық қоғам құруға ықпал етеді. Қоғамдық санада құқыққа деген көзқарас әлеуметтік әділеттілік, гуманизм, жеке бас бостандығы негізінде тұрақты әлеуметтік құндылық ретінде бекітілуі керек. Азаматтардың құқықтық мәдениетінің жағдайы оның құқықтық жүйесінің көрсеткіштерінің бірі болып табылады.

Бұл бағытта Әділет департаментімен ауқымды жұмыс атқарылуда. Халықтың құқықтық мәдениетін және сауаттылығын арттыру мақсатында адвокаттар Әділет департаменті қызметкерлері Ақмола облысы адвокаттар алқасы, аумақтық нотариаттық, жеке сот орындаушылар және заң консультанттар палаталарының, түрлі құзырлы мемлекеттік органдарымен бірлесіп, әрдайым мұқтаж азаматтарға сондай-ақ, мүгедектігі бар адамдарға, көп балалы отбасыларға, өмірлік қиын жағдайға тап болған адамдарға үнемі құқықтық көмек көрсетіліп тұрады. Ақмола облысы бойынша Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет департаменті жанынан құрылған мобильдік тобымен бірлесіп, облысымыздың елді-мекендеріне шығып, ауыл тұрғындарына құқықтық көмек көрсетіп тұрады.

Сондай-ақ, су тасқынынан зардап шеккен азаматтарға білікті заң көмегін көрсету мақсатында адвокаттар облыстық Әділет департаменті басшылығымен жергілікті атқарушы органдарымен, облыстық мәслихат депутаты, облыстық «AMANAT» партиясымен бірлесіп, облысымыздың елді-мекендеріне барып су тасқынынан зардап шеккен азаматтарына жан-жақты құқықтық көмектер көрсетілді.

Ақмола облысының азаматтарының

құқықтық мәдениет деңгейін арттыру, құқықтық оқыту мақсатында Департаментпен «Kokshe» РТРК Ақмола облыстық филиалы арқылы, «Новая волна» телерадио хабарларын тарату арқылы сұхбаттар мен сөз сөйлеулер, Департаменттің ресми сайтында және әлеуметтік желілерінде («VK», «Facebook», «Instagram»), Көкшетау қаласының «Тәуелсіз» алаңындағы LED экранында бейнероликтер, инфографикалық-ақпараттар, республикалық, облыстық және жергілікті бұқаралық ақпарат құралдарында түрлі мақалалар мен ақпараттар, Ақмола облысының өңірлік коммуникациясы қызметінде брифингтер өткізіліп тұрады.

Қазақстан Республикасы Президент Әкімшілігі мен Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің тапсымасына сәйкес, облысымыздың ауылдық жерлерінде (атап айтқанда, шалғайдағы) тұрғындарға қолайлы жағдай жасалып, мемлекеттік аппараттың ашықтығын қамтамасыз етуге бағытталған қолданыстағы нормативтік құқықтық актілермен танысу үшін «Құқық кабинеттері» ашылды.

Атап айтсақ, аудандық, ауылдық жерлерде «Сервистік әкімдік» кабинеттерінде «eGov.kz» порталы арқылы мемлекеттік қызмет түрлері мен «Өзіне-өзі қызмет көрсету» бұрыштары жұмыс істейді және компьютерлік техникамен және қажетті жиһазбен жабдықталған. Азаматтар қолданыстағы НҚА-мен танысу үшін «Әділет» ҚР Нормативтік-құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі, «Заң» ДБ қызметіне қол жеткізе алады.

Сондай-ақ, қолайлылық пен қолжетімділік мақсатында біздің азаматтарға Әділет министрлігінің ақпараттық қызметі – ПИС, байланыс 119, Қазақстан бойынша ұялы байланыс операторларынан басқа, 58-00-58 Астана, Алматы қалалары үшін, Қазақстан бойынша – 1414, WhatsApp +77086935631 телефоны арқылы тәулік бойы құқықтық мәселелер бойынша жүгіну мүмкіндігі бар.

Сұхбатыңызға рахмет!

НОРМАТИВНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ КОНСТИТУЦИОННОГО ПРАВА НА ПОЛУЧЕНИЕ КВАЛИФИЦИРОВАННОЙ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ

КИЯЗОВА АЛЬБИНА ЖОМАРТОВНА

LL.M, ведущий научный сотрудник отдела международного права и сравнительного правоведения Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан

Согласно пункту 1 статьи 1 Конституции Республики Казахстан (далее – Конституция) человек, его жизнь, права и свободы признаются высшими ценностями. Одним из основных прав человека является право каждого на получение квалифицированной юридической помощи, а в случаях, предусмотренных законом, право на получение бесплатной юридической помощи (пункт 3 статьи 13 Конституции). Право на получение квалифицированной юридической помощи не только признается и гарантируется в Республике Казахстан (пункт 1 статьи 12 Конституции), но не подлежит ограничению (пункт 3 статьи 39 Конституции).

В соответствии с Нормативным постановлением Верховного Суда Республики Казахстан «О применении норм международных договоров Республики Казахстан» от 10 июля 2008 года № 1 в Республике Казахстан признаются и гарантируются права и свободы человека и гражданина, установленные Конституцией Республики Казахстан и признанными республикой нормами международного права. Республика Казахстан обязуется обеспечивать всем находящимся на ее территории и под ее юрисдикцией лицам защиту прав и свобод в соответствии с Кон-

ституцией и принятыми международными обязательствами.

На международном уровне регулирование вопросов предоставления права на получение квалифицированной юридической помощи предусмотрено положениями различных международных договоров. Так, в статье 11 Всеобщей декларации прав человека от 10 декабря 1948 года предусматривается положение о том, что *каждый человек, обвиняемый в совершении преступления, имеет право считаться невиновным до тех пор, пока его виновность не будет установлена законным порядком путем гласного судебного разбирательства, при котором ему обеспечиваются все возможности для защиты*. Казахстан, получив членство в Организации Объединенных наций с 1992 года, принял обязательства соблюдать нормы Всеобщей декларации прав человека и другие международные документы.

Следующим международным договором, закреплявшим право лица на юридическую помощь, является Международный пакт «О гражданских и политических правах» (ратифицирован Казахстаном 28 ноября 2005 года). Данный пакт уже предусматривает возможность оказания юридической помощи при помощи модели безвозмездного предоставления юридической помощи «pro bono publico». В частности, статья 14 пакта закрепляет, что *каждый имеет право при рассмотрении любого предъявляемого ему уголовного обвинения быть судимым в его присутствии и защищать себя лично или через посредство выбранного им самим защитника; если он не имеет защитника, быть уведомленным об этом праве и иметь назначенного ему защитника в любом случае, когда интересы правосудия того требуют, безвозмездно для него в любом таком случае, когда у него нет достаточно средств для оплаты этого защитника*.

В реализацию двух вышесказанных международных договоров восьмым Конгрессом ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями в 1990 году приняты Принципы касающиеся роли юристов. В пункте 3 Приложения

к принципам содержится обязанность правительств *обеспечивать предоставление достаточных финансовых и иных средств для оказания юридических услуг бедным и, в случае необходимости, другим лицам, находящимся в неблагоприятном положении*.

Необходимость обеспечения равных прав для получения юридической помощи также предусматривается в разработанных Управлением ООН по наркотикам и преступности (UNODC) в 2013 году Принципах и руководящих положениях ООН, касающиеся доступа к юридической помощи в системах уголовного правосудия. Пунктом 21 и 23 принципов предусмотрено, что *юридическую помощь следует предоставлять независимо от наличия у лица необходимых средств, если этого требуют интересы правосудия, а сотрудники полиции, прокуратуры и судебных органов обязаны обеспечивать, чтобы те, кто вступают в контакт с ними, но не могут позволить себе нанять адвоката и/или находятся в уязвимом положении, получили доступ к юридической помощи*.

На национальном уровне регулирование порядка предоставления юридической помощи предусматривается нормами Закона Республики Казахстан «Об адвокатской деятельности и юридической помощи» от 5 июля 2018 года (далее – Закон). Понятие юридической помощи предусмотрено статьей 1 Закона и представляет собой деятельность, направленную на обеспечение реализации конституционного права каждого на получение квалифицированной юридической помощи, в том числе с использованием специальных юридических знаний и навыков, в порядке, установленном законами Республики Казахстан. Квалифицированная юридическая помощь подразумевает наличие требований к профессионализму и квалификации субъекта ее оказания, а также требований к качеству оказываемой помощи.

Субъекты оказания юридической помощи указаны в статье 20 Закона: государственные органы, адвокаты, нотариусы, частные судебные исполнители, юридические консультанты, а также физические

лица, оказывающие юридическую помощь и не состоящие в некоммерческих организациях лиц, оказывающих юридическую помощь, основанных на обязательном членстве в палатах юридических консультантов.

К субъектам оказания юридической помощи предъявляются отдельные профессиональные требования. Так, например, согласно статье 32 Закона адвокат должен иметь высшее юридическое образование, лицензию на занятие адвокатской деятельностью и являться членом коллегии адвокатов, а согласно статье 51 Закона юридический консультант обязан также иметь высшее юридическое образование, стаж работы по юридической специальности не менее двух лет, пройти аттестацию и являться членом палаты юридических консультантов.

Требования к качеству самой юридической помощи, которые должны соблюдаться субъектами ее оказания, устанавливаются на различных уровнях: государственном и внутреннем. Так, 27 сентября 2018 года уполномоченным органом утверждены критерии качества оказания гарантированной государством юридической помощи. Республиканская коллегия адвокатов разрабатывает и утверждает стандарты оказания юридической помощи, критерии ее качества, а также стандарты повышения квалификации адвокатов (статья 68 Закона). Палаты юридических консультантов устанавливают стандарты и критерии оказания юридической помощи для юридических консультантов (статья 80 Закона). Вышеуказанные внутренние документы организаций, несмотря на их локальную природу, подлежат согласованию в уполномоченном органе.

Следует отметить, что если Республиканская коллегия адвокатов принимает единый документ, регулирующий критерии качества юридической помощи, то палаты юридических консультантов в силу наличия большого количественного состава могут принимать различные документы, которые могут не согласовываться в части объективных требований к качеству оказания помощи. Учитывая изложенное,

уполномоченному органу следует включить компетенцию утверждать не только критерии качества оказания гарантированной государством юридической помощи, но и минимальные требования к качеству оказания других форм юридической помощи.

Юридическая помощь оказывается в виде правового информирования; правового консультирования; защиты и представительства интересов физических и юридических лиц в судах, органах уголовного преследования, иных государственных органах и негосударственных организациях; совершения иных правовых действий для защиты законных интересов клиента во взаимодействии с любыми другими участниками правоотношений с клиентом (статья 15 Закона).

Основными формами оказания юридической помощи являются: юридическая помощь на возмездной основе (платно на основании договора об оказании юридической помощи), гарантированная государством юридическая помощь (далее ГГЮП) (оказывается отдельным лицам бесплатно, частично за счет государственного бюджета) и комплексная социальная юридическая помощь (оказывается определенным лицам на основании договора безвозмездной юридической помощи). Далее необходимо определить особенности каждой из вышеуказанных форм, однако, учитывая скудный механизм регулирования первой и третьей форм оказания юридической помощи, целесообразнее будет их рассмотреть в первую очередь.

Юридическая помощь на возмездной основе осуществляется на основании письменного договора в соответствии с гражданским законодательством Республики Казахстан. Лицами, оказывающими возмездную юридическую помощь, являются адвокаты и юридические консультанты. Данная форма оказания юридической помощи регулируется государством путем установления пределов присуждения размера возмещения представительских расходов в суде. Так, согласно статье 113 Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан (далее - ГПК) по имущественным требованиям общая сумма подлежащих возмеще-

нию представительских расходов не должна превышать десять процентов от удовлетворенной части иска, а по требованиям немущественного характера сумма расходов не должна превышать триста месячных расчетных показателей.

Комплексная юридическая помощь осуществляется на добровольной основе и является одной из форм реализации социальной ответственности адвокатов и юридических консультантов. Практически данная форма юридической помощи представляет собой правовое сопровождение клиента с момента его обращения до принятия итогового правового решения по делу (разрешения правовой ситуации). Комплексная юридическая помощь может быть оказана лицам, нуждающимся в специальных социальных услугах; лицам, имеющим право на адресную социальную помощь; пенсионерам и другим социально уязвимым лицам, перечисленным в статье 19 Закона. Добровольное оказание комплексной социальной юридической помощи стимулируется государством путем присвоения медалей и нагрудных значков, а также посредством предоставления адвокатам возможности первоочередно получить право на оказание ГГЮП (статья 28 Закона).

Гарантированная государством юридическая помощь осуществляется различными субъектами на возмездной или безвозмездной основе. Данную форму юридической помощи могут оказывать государственные органы в пределах их компетенции, адвокаты, юридические консультанты, нотариусы, частные судебные исполнители и иные лица. Адвокаты и юридические консультанты оказывают ГГЮП на условии оплаты их работы из государственного бюджета, остальные лица оказывают помощь безвозмездно (статья 25 Закона).

В рамках ГГЮП все три вида юридической помощи (правовое информирование, правовое консультирование, защита и представительство) являются минимальными социальными стандартами в сфере оказания гарантированной государством юридической помощи, которые обеспечи-

вают заинтересованным лицам реализацию их социальных гарантий и прав в соответствии с Законом Республики Казахстан «О минимальных социальных стандартах и их гарантиях» (далее – Закон о гарантиях).

Гарантированная государством юридическая помощь может быть предоставлена как всем физическим и юридическим лицам, так и ограниченному кругу лиц в зависимости от вида получаемой юридической помощи. Так, ГГЮП в виде правового информирования вправе получить все физические и юридические лица. На получение правового консультирования вправе претендовать лица по вопросам взыскания алиментов, назначения пенсии и пособий, несовершеннолетние, оставшиеся без попечения родителей; лица по вопросам возмещения вреда, причиненного смертью кормильца и другие физические лица, указанным в статье 26 Закона.

Защита и представительство интересов физических лиц в судах, органах уголовного преследования, иных государственных органах и негосударственных организациях в рамках ГГЮП оказывается только физическому лицу, привлекаемому к административной ответственности; истцу либо ответчику в рамках гражданского или административного судопроизводства; подозреваемому, обвиняемому, подсудимому, осужденному, оправданному, потерпевшему в соответствии с уголовным производством (статья 26 Закона).

Право лиц на защиту и представительство детализировано в отраслевых нормативных правовых актах. Так, статья 18 ГПК предусматривает право каждого на квалифицированную юридическую помощь, а статья 112 ГПК содержит перечень лиц, для которых при рассмотрении дел возможно полное освобождение от оплаты юридической помощи и отнесение их за счет бюджетных средств. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан в статье 27 также включает положение касательно права каждого на получение в ходе уголовного процесса квалифицированной юридической помощи, в том числе бесплатной.

Следует отметить расхождение между

Законом, стандартом «Правовое информирование», утвержденном приказом уполномоченного органа от 30 июля 2015 года № 427 и Законом о гарантиях. Так, согласно статье 26 Закона право на бесплатное получение ГГЮП в виде правового информирования имеют все физические и (или) юридические лица. В стандарте предусматривается, что предоставление информации по вопросам законодательства Республики Казахстан бесплатно всем физическим и юридическим лицам, имеющим право на минимальный социальный стандарт на территории Республики Казахстан. Однако, в статье 6 Закона о гарантиях указано, что минимальными социальными стандартами обеспечиваются только граждане Республики Казахстан, иностранцы и лица без гражданства.

Законом предусматриваются нормы касательно организации, порядка оказания и учета ГГЮП, оказываемой адвокатами (статья 28 Закона), а вот регламентация порядка участия юридических консультан-

тов в оказании гарантированной государством юридической помощи передана на уровень приказа руководителя уполномоченного органа. Указанное разделение в иерархии нормативных правовых актов, регулирующих один предмет оказания ГГЮП разными субъектами оказания юридической помощи, является необоснованным, поскольку по сути нормы содержат схожие процедурные моменты и не могут иметь различную юридическую силу.

Таким образом, закрепленное Конституцией и международными договорами право на доступ к квалифицированной юридической помощи, в том числе устанавливаемое для определенных категорий лиц право на субсидируемую юридическую помощь, имеет свою дальнейшую нормативную регламентацию в нижестоящих законодательных и подзаконных правовых актах Республики Казахстан, однако выявленные недостатки правового регулирования нуждаются в устранении.

*«Чем проще преступление, тем труднее
докопаться до истины».*

Артур Конан Дойль
(1859—1930), писатель.

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ СТАТУС СВИДЕТЕЛЯ, ИМЕЮЩЕГО ПРАВО НА ЗАЩИТУ: ЗАКОНОДАТЕЛЬНО И ПРАКТИКА

МАМАНОВА САЛТАНАТ АЛЕКСАНДРОВНА

Главный специалист отдела по праворазъяснительной работе и оказанию юридических услуг Департамента юстиции Костанайской области, магистрант Академии правосудия при Высшем Судебном Совете Республики Казахстан

В уголовно-правовой политике Республики Казахстан, при практическом применении требовались некоторые новшества и совершенствования, которые были отражены в принятом Уголовно-процессуальном кодексе Республики Казахстан 2014 года (далее-УПК РК), вступившего в законную силу с 1 января 2015 года.

Фигура свидетеля, имеющего право на защиту, введена в наше законодательство по опыту Франции, где он именуется как «специальный свидетель». Указанный статус присваивается в том случае, когда человек допрашивается о его действиях, но оснований для предъявления подозрений недостаточно.

Вместе с тем, права свидетеля, имеющего право на защиту, существенно отличаются от прав обычного классического свидетеля и корреспондируются с правами подозреваемого.

Понятие свидетеля, имеющего право на защиту, появилась в статье 65-1 УПК РК (дополнен в соответствии с Законом РК от 09.06.2021 г.), содержащего его - в случае если на лицо указано в заявлении и сообщении об уголовном правонарушении как на лицо, его совершившее, либо против него дает показания свидетель, участвуя

щий в уголовном процессе, но к данному лицу не применено процессуальное задержание либо не вынесено постановление о признании его подозреваемым, то оно приобретает статус свидетеля, имеющего право на защиту.

Наличие сведений, указывающих на возможную причастность свидетеля, имеющего право на защиту к расследуемому событию, ставит его в положение участника, защищающего свои интересы, способного активно влиять на ход и исход расследования.

Поскольку свидетель, имеющий право на защиту — это лицо с самостоятельным процессуальным статусом, имеющим отличия от статуса обычного свидетеля, то его процессуальные полномочия были оформлены отдельной статьей.

При этом, в отличие от обычного свидетеля, свидетель, имеющий право на защиту, отнесен к участникам уголовного процесса, защищающим свои права и интересы, поэтому статья, регламентирующая его процессуальный статус, размещена в Главе 9 УПК РК и представлена отдельной статьей 65-1.

Касательно правового положения свидетеля, имеющего право на защиту 22 мая 2023 года вышло Нормативное постановление Конституционного Суда Республики Казахстан (далее-КС) № 15-НП «О рассмотрении на соответствие Конституции Республики Казахстан части третьей статьи 217 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан от 4 июля 2014 года».

Согласно Нормативного постановления КС, новый участник уголовного процесса – свидетель, имеющий право на защиту, впервые был законодательно предусмотрен в УПК РК от 4 июля 2014 года. В последующем его процессуальный статус, права и обязанности уточнены в развитие уголовно-процессуального законодательства Казахстана.

КС отмечает отсутствие четкого разграничения оснований для допроса лица в качестве подозреваемого или в качестве свидетеля, имеющего право на защиту, что может привести к ущемлению прав допрашиваемого лица в связи с различиями в

правовом статусе указанных участников процесса.

Кроме того, ситуация, когда очевидцы (свидетели), в том числе потерпевшие, прямо указывают на лицо как на совершившее преступление, позволяет лицу, осуществляющему досудебное расследование, по своему усмотрению допросить такое лицо в качестве подозреваемого либо в статусе свидетеля, имеющего право на защиту.

При этом в УПК РК не определены четкие критерии, границы и условия допустимого усмотрения, что позволяет правоприменителю произвольно его интерпретировать.

Законодатель также не определил в какие сроки и при наступлении каких обстоятельств лицо, осуществляющее досудебное расследование, переводит свидетеля, имеющего право на защиту, в статус подозреваемого или, наоборот, выводит его из круга участников уголовного процесса, защищающих свои или представляемые права и интересы.

Обозначенные вопросы свидетельствуют о недостаточной правовой регламентации защиты прав лица, пребывающего в статусе свидетеля, имеющего право на защиту, и о необходимости дальнейшего совершенствования уголовно-процессуальных норм, связанных с правовым положением данного нового участника процесса.

Приобрести статус свидетеля, имеющего право на защиту лицо в нашем случае, может только через соответствующее решение дознавателя, следователя, основанное на поводе к началу досудебного расследования, либо на показаниях стандартного, обычного свидетеля.

Поэтому в данном вопросе надо руководствоваться нормами статьи 198 УПК РК, которые требуют оформлять все решения следователя путем вынесения постановления. Если этого не сделать, то вынесенное следователем постановление о прекращении пребывания лица в этом статусе, будет не мотивированным.

Свидетель, имеющий право на защиту - это процессуальная фигура до начала судебного разбирательства, участник - характерный для досудебного расследования

уголовного дела, из которого, при наличии веских улик, в ходе досудебного расследования может возникнуть затем фигура подозреваемого в совершении уголовного правонарушения.

Отсюда, по смыслу норм статей 370-372 УПК РК, суд в ходе судебного следствия работает с конкретно определенными в законе участниками уголовного процесса. В суде допрашиваются под присягой конкретные свидетели, а не свидетели, имеющие право на защиту.

Естественно, возникает вопрос: какую юридическую силу имеют показания свидетеля, имеющего право на защиту.

Представляется, что они могут быть положены в основу доказывания любого обстоятельства, подлежащего установлению по делу.

Вместе с тем, такие показания нельзя использовать против самого свидетеля, имеющего право на защиту, если будут собраны достаточные данные, позволяющие перевести его в статус подозреваемого по делу: задержать, признать подозреваемым, квалифицировать деяние подозреваемого. Это требование действующего законодательства, и оно регламентировано статьей 112 УПК РК, показания, данные подозреваемым в ходе его предварительного допроса в качестве свидетеля, не могут быть признаны в качестве доказательств и использованы против его супруга (супруги) и близких родственников, а также положены в основу обвинения подозреваемого.

Как и обычный свидетель, свидетель, имеющий право на защиту, обладает комплексом прав и обязанностей, которые во многом схожи. Но есть определенные различия.

Так, очень важно с его появлением в уголовном деле разъяснить ему его правосубъектность, то есть субъективные права и юридические обязанности или меру возможного и необходимого поведения в ходе досудебного расследования дела, а также смысл его правового статуса в уголовном деле и отличия от статуса обычного свидетеля. Кроме того, последствия пребывания в данном статусе до начала судебного следствия.

В соответствии со статьей 65-1 УПК РК, свидетель, имеющий право на защиту, имеет право:

- 1) получить от лица, осуществляющего досудебное производство, разъяснение принадлежащих ему прав;
- 2) получить от лица, осуществляющего досудебное расследование, разъяснение о статусе свидетеля, имеющего право на защиту;
- 3) ознакомиться с постановлением о назначении экспертизы в случаях, предусмотренных УПК РК;
- 4) ознакомиться с заключением экспертизы в случаях, предусмотренных УПК РК;
- 5) отказаться от дачи показаний;
- 6) самостоятельно или через своих родственников или доверенных лиц пригласить адвоката в качестве защитника;
- 7) давать показания в присутствии защитника;
- 8) давать показания на родном языке или языке, которым владеет;
- 9) пользоваться бесплатной помощью переводчика;
- 10) собственноручной записи своих показаний в протоколе допроса;
- 11) знакомиться с документами, указанными в части первой УПК РК, за исключением материалов оперативно-розыскных, контрразведывательных мероприятий и негласных следственных действий, а также содержащихся в них персональных данных;
- 12) знакомиться с протоколами следственных действий, произведенных с его участием, и подавать на них замечания, представлять доказательства;
- 13) заявлять ходатайства, касающиеся его прав и законных интересов, в том числе о производстве экспертизы и применении мер безопасности;
- 14) заявлять отводы;
- 15) на очную ставку с теми, кто свидетельствует против него;
- 16) приносить жалобы на действия (бездействие) дознавателя, следователя, прокурора.

Свидетель, имеющий право на защиту, обязан: являться по вызовам суда, прокурора, лица, осуществляющего досудебное

расследование; соблюдать установленный порядок при производстве следственных действий и во время судебного заседания.

Свидетель, имеющий право на защиту, не может быть подвергнут экспертизе или освидетельствован, за исключением случаев, указанных в статьях 223 и 271 УПК РК.

За неявку без уважительных причин по вызову органа, ведущего уголовный процесс, на свидетеля, имеющего право на защиту, может быть наложено денежное взыскание в порядке, установленном статьей 160 УПК РК.

В соответствии с частью 1 статьи 26 УПК РК свидетель, имеющий право на защиту, подозреваемый, обвиняемый имеют право на защиту. Это право они могут осуществлять как лично, так и с помощью защитника, законного представителя в порядке, установленном УПК РК.

Также, согласно пункта 1 Нормативного постановления Верховного Суда Республики Казахстан от 6 декабря 2002 года N 26 «О практике применения уголовно-процессуального законодательства, регулирующего право на защиту» (далее – Нормативное постановление ВС), свидетель, имеющий право на защиту, подозреваемый, обвиняемый подсудимый, осужденный и оправданный имеют право на защиту, признанное и гарантированное статьей 13 и пунктом 3 статьи 16 Конституции Республики Казахстан (далее - Конституция) и являющееся одним из принципов уголовного процесса, предусмотренных статьей 26 УПК РК.

Обеспечение органами, ведущими уголовный процесс, права свидетеля, имеющего право на защиту, подозреваемого, обвиняемого, подсудимого, осужденного, оправданного на защиту в совокупности с другими принципами уголовного процесса является гарантией справедливого разбирательства и принятия правильного решения по делу. Поэтому нарушение права на защиту может повлечь последствия, предусмотренные статьей 9 УПК РК.

В соответствии с пунктом 27 Нормативного постановления ВС, освобождение от возмещения расходов государству допускается в случаях, когда защитник участвовал в деле в соответствии с частью третьей ста-

ты 67 и частью второй статьи 76 УПК РК.

То есть, из содержания пункта 1 части 1 статьи 67 УПК РК следует, что участие защитника в производстве по уголовному делу обязательно в случаях, если об этом ходатайствуют подозреваемый, обвиняемый, подсудимый, осужденный, оправданный.

Как видно, свидетеля, имеющий право на защиту здесь нет, то есть оплата защитника такого участника уголовного процесса происходит за счет его собственных средств.

Кроме того, пункт 3 части 2 статьи 78 УПК РК содержит запрет допроса в качестве свидетеля таких лиц как защитник подозреваемого, обвиняемого, подсудимого, осужденного, адвокат свидетеля.

В то же время, исходя из буквального толкования данной нормы УПК РК следует, что защитник свидетеля, имеющего право на защиту, не обладает свидетельским иммунитетом, что может привести в любом деле к нарушению прав подзащитного и нивелирует понятие конфиденциальности оказываемой юридической помощи.

Также, необходимо добавить, что при ознакомлении со статистическими данными, опубликованными на официальном портале органов правовой статистики и специальных учетов, в отчете № 1-М «О зарегистрированных уголовных правонарушениях», отсутствуют сведения о том, сколько лиц в ходе уголовного дела находилось в статусе свидетеля, имеющего право на защиту, какой в последующем они обрели статус (подозреваемый, обвиняемый, осужденный или уголовное преследование было прекращено за отсутствием состава преступления) не ясно.

Данные сведения показали бы работу органов уголовного преследования со свидетелем, имеющим право на защиту более прозрачной, что соответственно устранило бы недоверие граждан, а также общественности в целом к необходимости данного института.

В настоящее время Министерством юстиции Республики Казахстан разрабатывается законопроект «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты РК по вопросам оптимизации

Уголовного, Уголовно-процессуального и Уголовно-исполнительного кодексов».

В частности, предлагается введение запрета на использование в качестве доказательства показаний лица, ранее являвшегося свидетелем, имеющим право на защиту.

По действующему законодательству свидетель, имеющий право на защиту, заинтересован в исходе дела, что затрудняет реализацию им своих прав как фактически заподозренного лица. Так как часто свидетели, имеющие право на защиту, впоследствии признаются подозреваемыми по делу.

При этом нарушаются права лица, ранее находившегося в статусе «свидетеля, имеющего право на защиту». Ведь отличие подозреваемого от свидетеля в том, что его показания не могут быть использованы в качестве доказательств в уголовном процессе.

Резюмируя, считаю, что на данный момент определен ряд проблем, которые нужно решить, путем внесения изменений в действующее уголовно-процессуальное законодательство.

В частности, определение общего круга прав участников процесса и единообразного изложения их в строгой последовательности, в каждой профильной статье участников процесса.

Ведение и учет статистики по свидетелям, имеющим право на защиту.

Внесение указанного статуса в статью 208 УПК РК, а именно определение прав свидетеля, имеющего право на защиту.

Изменения в области уголовно-процессуального законодательства, представляют собой важный вектор в направлении демократизации, гуманизации судопроизводства, а также соблюдения состязательных начал.

Список использованной литературы

1. Конституция Республики Казахстан. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1005029&searchId=e1860bc0-537b-4a0a-a60e-f4a605efc075&pos=3;-45#pos=3;-45&sddoc_params=text%3D%25D0%25BA%25D0%25BE%25D0%25BD%25D1%2581%25D1%2582%25D0%25B8%25D1%2582%25D1%2583%25D1%2586%25D0%25B8%25D1%258F%26mode%3Dindoc%26topic_id%3D1005029%26spos%3D1%26tSynonym%3D0%26tShort%3D0%26tSuffix%3D1&sddoc_pos=0
2. Уголовно-процессуальный Кодекс Республики Казахстан. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852&pos=4;-108#pos=4;-108
3. Нормативное постановление Конституционного Суда Республики Казахстан № 15-НП «О рассмотрении на соответствие Конституции Республики Казахстан части третьей статьи 217 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан от 4 июля 2014 года». https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39702499
4. Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 6 декабря 2002 года N 26 «О практике применения уголовно-процессуального законодательства, регулирующего право на защиту». https://adilet.zan.kz/rus/docs/P02000026S_
5. Комментарий к Уголовно-процессуальному Кодексу Республики Казахстан. Том 1. Общая часть-3 -е изд., доп. и перераб. – Алматы: Жеті Жарғы, 2020. – 752 с.
6. Курс уголовного процесса под редакцией д.ю.н. Д.В.Головки; Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова, юридического факультета кафедры уголовного процесса, правосудия и прокурорского надзора- 3-е изд., испр. и допол. - Москва: Статут, 2021. – 1328 с.

ИТОГИ РАБОТЫ ДЕПАРТАМЕНТА ЮСТИЦИИ Г.АСТАНЫ ЗА 2024 ГОД ПО ИСПОЛНИТЕЛЬНЫМ ПРОИЗВОДСТВАМ, НАХОДЯЩИМСЯ У ЧАСТНЫХ СУДЕБНЫХ ИСПОЛНИТЕЛЕЙ

СЮЮМБАЕВА ЖАННА СЕРИКОВНА

Заместитель руководителя Департамента юстиции г. Астана

По итогам 12 месяцев 2024 года в исполнительном округе г.Астаны свою деятельность осуществляет 258 частных судебных исполнителей (ЧСИ).

Всего в отчетном периоде на исполнении у ЧСИ находилось 746 673 исполнительных документа на сумму 3,5 трлн тенге, окончено – 341 514 на сумму 657 млрд тенге, из них реально исполнено – 188 123 на сумму 79,3 млрд тенге, возвращено – 97 552 на сумму 510,4 млрд тенге, прекращено – 55 698 на сумму 80,3 млрд тенге.

Остаток на конец отчетного периода составил 371 527 исполнительных документов на сумму 2,8

Основная деятельность

Количество действующих частных судебных исполнителей исполнительного округа г.Астана в 2024 году – 258

В 2024 году находилось 746 673 исполнительных документа на сумму 3,5 трлн. тенге (в 2023г. – 703 068 на сумму 2,4 трлн.)

Окончено – 341 514 на сумму 657 млрд. тенге (в 2023г. – 349 546 на сумму 509 млрд.)

Реально исполнено – 188 123 на сумму 79,3 млрд.тенге (в 2023 году – 211 107 на сумму 60 млрд.тенге)

Остаток на конец отчетного периода составил 371 527 исполнительных документов на сумму 2,8 трлн. (в 2023г. – 358 404 на сумму 1,9 трлн).

По взысканию в доход государства

За отчетный период 2024 года на исполнении у ЧСИ находилось всего 50 054 производств на сумму 4,1 млрд тенге (12 месяцев 2023 года – 54 413 на сумму 3,5 млрд тенге), окончено 34 306 на сумму 2,3 млрд тенге (12 месяцев 2023 года – 36 525 на сумму 2,0 млрд тенге), из них реально исполнено 21 697 на сумму 1,3 млрд (12 месяцев 2023 года – 23 539 на сумму 1,6 млрд тенге) возвращено 10 272 на сумму 768 млн тенге (12 месяцев 2023 года – 11 025 на сумму 675 млн тенге), прекращено 2 324 на сумму 253 млн тенге (12 месяцев 2023 года – 3 238 на сумму 309,3 млн тенге).

Остаток на конец отчетного периода составил 16 465 производств на сумму 1,9 млрд тенге (12 месяцев 2023 года – 18 642 на сумму 1,6 млрд тенге), из них на периодическом исполнении 105 на сумму 47,3 млн (12 месяцев 2023 года – 157 на сумму 54,6 млн тенге), приостановлено 84 на сумму 53,7 млн тенге (12 месяцев 2023 года – 39 на сумму 20 млн тенге).

О взыскании в доход государства

- За отчетный период 2024 года на исполнении у ЧСИ находилось всего 50 054 производств на сумму 4,1 млрд. тенге (12 месяцев 2023 года – 54 413 на сумму 3,5 млрд.тенге), окончено 34 306 на сумму 2,3 млрд. тенге (12 месяцев 2023 года – 36 525 на сумму 2,0 млрд.тенге), из них реально исполнено 21 697 на сумму 1,3 млрд. (12 месяцев 2023 года – 23 539 на сумму 1,6 млрд.тенге).
- Остаток на конец отчетного периода составил 16 465 производств на сумму 1,9 млрд.тенге (12 месяцев 2023 года – 18 642 на сумму 1,6 млрд.тенге), из них на периодическом исполнении 105 на сумму 47,3 млн (12 месяцев 2023 года – 157 на сумму 54,6 млн.тенге), приостановлено 84 на сумму 53,7 млн.тенге (12 месяцев 2023 года – 39 на сумму 20 млн.тенге).

О взыскании в доход государства

По взысканию алиментных платежей

За отчетный период на исполнении у ЧСИ находилось всего 25 784 производства (12 месяцев 2023 г. – 23 229), окончено – 6283 (12 месяцев 2023 г. – 2 628), из них реально исполнено – 2135 (аналогичный период 2023 года - 71) возвращено – 3359 (12 месяцев 2023 г. – 2124), прекращено – 712 (12 месяцев 2023 года - 426).

Остаток на конец отчетного периода составил 11 587 (12 месяцев 2023 года остаток составлял 20 614) производств, из них на периодическом исполнении находится – 7914 (12 месяцев 2023 года – 9241), приостановлено – 1081 (12 месяцев 2023 года – 246).

Количество должников, самостоятельно оплачивающих текущие алименты – 1173 (1 631), проблемные алименты – 2 134 (2120), количество обратившихся в Центр трудовой мобильности – 312 (137), из них:

- трудоустроено – 248 (103)
- зарегистрированы – 18 (21)
- отказ в трудоустройстве – 6 (3)
- утратили статус лица, ищущего работу – 40 (16).

О взыскании алиментных платежей:

- За отчетный период на исполнении у ЧСИ находилось всего 25 784 производств (12 месяцев 2023г. – 23 229), окончено – 6 283 (12 месяцев 2023г. – 2 628), из них реально исполнено – 2 135 (аналогичный период 2023 года - 71).
- Остаток на конец отчетного периода составил 11 587 (12 месяцев 2023 года остаток составлял 20 614) производств, из них на периодическом исполнении находится – 7 914 (12 месяцев 2023 года – 9 241), приостановлено – 1081 (12 месяцев 2023 года – 246).
- Количество должников, самостоятельно оплачивающих текущие алименты – 1 173 (1 631), проблемные алименты – 2 134 (2 120), количество обратившихся в Центр трудовой мобильности – 312 (137), из них:
- трудоустроено – 248 (103)
- зарегистрированы – 18 (21)
- отказ в трудоустройстве – 6 (3)
- утратили статус лица, ищущего работу – 40 (16).

О взыскании алиментных платежей:

В соответствии с целевым индикатором Стратегического плана Министерства юстиции Республики Казахстан доля оконченных исполнительных производств от общего количества, находящегося на исполнении исполнительных производств по итогам 12 месяцев 2024 года, должна составить 46,2%.

Доля исполнительных документов, исполненных в полном объеме, от общего количества оконченных исполнительных производств без учета алиментов по итогам 12 месяцев 2024 года должна составить 69,2%.

На исполнении у судебных исполнителей находилось 720 889 документов (за исключением производств о взыскании алиментов), из них окончено 335 231 документ, реально исполнено 185 988 документов, в остатке находится 385 658 документов.

Всего доля оконченных исполнительных производств от общего количества, находящегося на исполнении исполнительных производств по итогам 12 месяцев 2024 года, составляет 46,8%.

Общая доля исполнительных документов, исполненных в полном объеме, от общего количества оконченных исполнительных производств без учета алиментов по итогам 12 месяцев 2024 года составляет 68,2%.

Достижение целевых индикаторов Стратегического плана Министерства юстиции за 2023-2027 гг.

В соответствии с целевым индикатором Стратегического плана Министерства юстиции Республики Казахстан доля оконченных исполнительных производств от общего количества, находящегося на исполнении исполнительных производств по итогам 12 месяцев 2024 года должна составить 46,2%.

Доля исполнительных документов, исполненных в полном объеме, от общего количества оконченных исполнительных производств без учета алиментов по итогам 12 месяцев 2024 года должна составить 69,2%.

Также в начале 2024 года проведен внеплановый контроль в деятельности 83 ЧСИ, не достигших требуемой отметки, по результатам которого указанные 83 ЧСИ привлечены к различным видам дисциплинарной ответственности.

Работа по линии ЧСИ по достижению целевых индикаторов проводится и имеет определенные положительные моменты.

В настоящее время проводятся работа совместно с органами прокуратуры города Астаны, департаментом и региональной палатой частных судебных исполнителей города Астаны.

В этой связи анализом установлено, что должники годами не исполняли алиментные обязательства перед почти 500 несовершеннолетними детьми, а наоборот, скрывали свои доходы, в ходе проверок установлено, что 170 должников по алиментам в течение текущего года получили скрытый доход через денежную систему «Simple» на сумму 350 млн тенге. В связи с этим ЧСИ вынесены постановления об аресте счетов санкционированный прокурором и направлены для исполнения в денежную систему «Simple».

Департаментом юстиции города Астаны совместно с департаментом полиции города Астаны и региональной палатой частных судебных исполнителей города на постоянной основе проводится рейдовое мероприятие «Борышкер».

Целью данного рейдового мероприятия являлось взыскание с лиц, уклоняющихся от уплаты алиментных платежей или скрывающих источники дохода, средств, принадлежащих их детям.

С начала года по результатам такого рейдового мероприятия задержано 104 автотранспорта, по алиментам задержано и

водворено на коммунальную специальную стоянку 52 автотранспорта.

В настоящее время проведена оценка 68 автомобилей, приняты меры по выставлению на торги по 36 задержанным автомобилям частными судебными исполнителями.

Также в помощь должникам по исполнительным производствам данной категории ежемесячно проводится «ярмарка вакансий» в сотрудничестве с акимом города Астаны. Благодаря данной ярмарке в 2024 году по алиментным платежам трудоустроено и погашена задолженность 248 должников.

Кроме того, совместно с акимом города было проведено мероприятие «Әке, алимент төле! Отец, заплати алименты!», на улицах города установлены билборды, в лифтах, общественных местах (медицинские учреждения, ЦОНЫ, остановки и т.д.) регулярно транслируются общественно значимые видеоролики.

С управлением транспорта и дорожно-транспортной инфраструктуры города Астаны, а также региональной палатой ЧСИ города Астаны заключен меморандум по исполнительным производствам о взыскании алиментов по выявлению скрытых доходов должников, осуществляющих частные перевозки.

«Проблемные» алименты снизились до 2134 исполнительных производств на сумму 2,9 млрд тг, в 2023 году проблемных алиментов насчитывалось 2277 исполнительных производств на сумму 4,1 млрд тг.

Вместе с тем, на сегодняшний день департаментом поставлены следующие задачи на 2025 год.

- Достижение планового значения целевых индикаторов Стратегического плана Министерства юстиции Республики Казахстан на 2025 год. (до конца 2025 года)

- Повышение уровня доверия населения, имиджа института частных судебных исполнителей, обеспечение всестороннего и качественного рассмотрения обращений физических и юридических лиц, а также принятие мер по уменьшению количества поступающих обращений. (на постоянной основе).

- Для освещения деятельности, а также повышения имиджа института частных судебных исполнителей начаты прямые трансляции с участием ЧСИ по актуальным вопросам исполнительного производства.

ГЕОГРАФИЯЛЫҚ НҰСҚАМА ДЕГЕНІМІЗ НЕ?

ШАХАР ДӘУЛЕТНАЗАРҚЫЗЫ БЕГЕЖАНОВА

Қызылорда облысы Әділет департаментінің бөлім басшысы

Қазақстанның әр өңірі өзіндік табиғи байлықтарына, табиғатының айырмашылықтарына, орналасу реттілігіне, тіпті халықтың өмір сүру салтына дейін бір-бірінен ерекшеленеді. Сонымен қатар, әр облыс өз аумағында өндірілетін атақты тауарларымен де айрықшалаанады. Мысалы, Алматының апортын, Тараздың шұжығын, Шымкенттің сырасын, Қызылорданың күрішін білмейтін Қазақстандық жоқ шығар. Бұл өнімдер тұтынушылардың көңілінен шығып, «өздерін мойындатқан» өнімдер.

Қызылорданың күріші бүгінде әлемдік нарықта кеңінен танымал. Бұл «бренд» өнім әлемнің 14 еліне экспортталады. Облысымызда жиырмадан аса кәсіпкерлік нысандары күріш өндірумен айналысады. Күріш біздің мақтанышымыз. Ауыз толтырып айтарлықтай өндіру және даму деңгейі жоғары өндіріс саласы. Өр өндірілетін күріштің халыққа танымал атаулары, яғни өзіндік тауар белгілері бар. Айталық, «Лидер», «Янтарь», «Сыр маржаны» тағы басқа да атаулар бәрімізге етене таныс.

Мемлекет басшысы Қ.Тоқаев 01.09.2023 жылғы «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары» атты Жолдауында: «Біз елімізде креативті экономиканың жан-жақты дамуына барлық жағдайды жасауымыз керек. Соның ішінде, зияткерлік меншікті қорғайтын құқықтық тәсілдер қажет. Бұл – өте маңызды», - деп атап өткен болатын.

Зияткерлік меншік құқықтарын қорғаудың құқықтық құралдарының бірі осы саладағы бұзушылықтардың жолын кесу және халықтың құқықтық сауаттылығын арттыру болып табылады.

Яғни, бөтеннің тауар белгілерін заңсыз пайдалануды болдырмау бүгінгі күннің өзекті мәселесі болып отыр. Осы орайда, 2022 жылғы 20 маусымда ұлттық заңнамаға «географиялық нұсқама» жаңа өнеркәсіптік меншік объектісі енгізілді.

Қазақстан Республикасының «Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқамалар және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы» Заңына сәйкес географиялық нұсқама дегеніміз – географиялық объектінің аумағынан шығарылатын, белгілі бір сапасы, репутациясы немесе басқа да сипаттамалары едәуір дәрежеде оның географиялық шығу тегімен байланысты тауарды сәйкестендіретін белгілеме. Осы географиялық объектінің аумағында тауардың сипаттамаларының қалыптасуына елеулі әсер ететін, оны өндірудің кем дегенде бір сатысы жүзеге асырылуға тиіс.

Белгі тек белгілі бір аумаққа қатысты өнімнің шыққан жерін көрсететін болса ғана географиялық нұсқаманың қызметін атқара алады.

Географиялық нұсқамаға берілген құқық оның иелеріне өнімдері қолданыстағы стандарттарға сәйкес келмейтін үшінші тұлғалардың географиялық нұсқаманы пайдалануына жол бермеуге мүмкіндік береді.

Алайда, қорғалатын географиялық нұсқама өз иесіне осы нұсқамаға арналған стандарттарда белгіленген технологияны пайдалана отырып, басқа тұлғалардың оған ұқсас өнімдерді өндіруіне тыйым салу құқығын бермейді. Әдетте, географиялық нұсқаманы қорғау нұсқама қызметін атқаратын белгіге құқықтарды алуға негізделеді.

Тауар шығарылған жердің атауына қарағанда, негізінен географиялық нұсқама осы зияткерлік меншік объектісінің болашағына әсер ететін бірқатар артықшылықтарға ие.

Осылайша, белгіні географиялық нұсқама ретінде тіркеу үшін тауардың ерекше қасиеттері болмауы мүмкін, ал өтініш беруші негізінен географиялық аймақтың табиғи жағдайларымен және (немесе) адами фак-

торларымен анықталатын ерекше қасиеттерді дәлелдеуге міндетті емес.

Сонымен қатар, географиялық объектінің аумағында тауар өндірудің барлық кезеңдері жүргізілмеуі керек, бір ғана кезең жеткілікті. Қорғанысқа тек ауызша емес, біріктірілген белгілер (бейнелі, ауызша, әріптік және т.б.) жатады.

Осы артықшылықтардың барлығы жалпы алғанда өтініш берушілер үшін икемді қорғаныс талаптарын қамтамасыз етеді.

Географиялық нұсқаманы пайдалану құқығын алу үшін алдымен сараптама ұйымына, яғни Қазақстан Республикасы Әділет министрлігі жанындағы «Ұлттық зияткерлік меншік институтына» өтініш беру қажет.

- Тіркеуден кейін географиялық нұсқаманың құқық иеленушісі оны пайдаланудың айрықша құқығына ие болады, ол географиялық нұсқаманың Мемлекеттік тізілімінде үзінді көшірмемен куәландырылады.

- Географиялық нұсқаманың тіркеу мерзімі тауардың белгілі бір сапасы, беделі немесе басқа да сипаттамалары сақталған жағдайда және олардың географиялық шығу тегімен едәуір дәрежеде байланысы болса мерзімсіз әрекет етеді.

- Географиялық нұсқаманы пайдалану құқығы сараптама ұйымына өтінім берген күннен бастап он жыл бойы жарамды.

Географиялық нұсқама әдетте ауылшаруашылық өнімдеріне, тамақ өнімдеріне, шараптар мен спирттік ішімдіктерге, қолөнер мен өнеркәсіп өнімдеріне қолданылады. Бұған дейін географиялық нұсқама статусы Алматының әйгілі апортына берілген болатын.

Қызылорда облысының Әділет департаменті облыс әкімдігімен бірлесе Қызылорда облысының аумағында өндірілетін танымал өнімдерді сараптап, оларды «ұлттық брэнд» ретінде тіркеу жұмыстарын жүргізді. Жыл бойы атқарылған шаралар нәтижесінде 9 өнім географиялық нұсқама ретінде тіркеліп, мемлекеттік тізілімге енгізілді. Олардың ішінде Қызылорданың күріші; Қызылорданың тұзы; Жаңақорғанның жүгері сусыны; Жайылманың қарбызы; Қазалының конфеті; Арал теңізінің көксерке сүбесі; Аралдың түйе сүтінен жасалған сабыны; Аралдың жантақ өсімдігі қосылған емдік сабыны; Қазалының сабыны бар.

Сондай-ақ, Шиелінің құрты, Шиелінің түйе сүтінен жасалған балмұздағы және Жаңақорғанның бал арасын тіркеуге арыз беріліп, қазірде сараптама жасалуда.

Қызылорда облысы - негізгі даму көрсеткіштері бойынша өңірлер арасында үздік үштікте екендігі бәрімізге мәлім. Өңдеу өнеркәсібі мен ауыл шаруашылығы сала-

сының дамуы бойынша да алдыңғы саптан көрініп келеді. Географиялық нұсқама ретінде тіркелу әлеуеті жоғары өнімдердің көбі осы салаларда өндіріледі. Бұл – Қызылорда өңірінің ұлттық брэндтері санын одан әрі ұлғайтуға мүмкіндік мол дегенді білдіреді.

Мен егер закон қуаты қолымда бар кісі болсам, адам мінезін түзеп болмайды деген кісінің тілін кесер едім.

Абай Құнанбаев,
қазақ ақыны, композитор, ағартушы, ойшыл, қоғам қайраткері, қазақ жазба әдебиетінің негізін қалаушы

ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК ҚҰҚЫҒЫН ҚОРҒАУ - ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУДЫҢ БАСТАУЫ

ЕЛТАЙ НҮСІПБЕКҰЛЫ АУБАКИРОВ

Жетісу облысы Әділет департаменті зияткерлік меншік
құқықтарын қорғау бөлімінің басшысы

Әлемде физикалық еңбек қана емес ақыл ой еңбегі де маңызды рөл атқарады. Адам тумысында табиғат оған ойлау, шығармашылық, ғылыми және мәдени туындылар жасау қабілетін сыйға береді. Осы шығармашылық туындылардан әрбір халықтың, мемлекет пен адамзаттың рухани және зияткерлік қоры құралды.

Қазақстан тәуелсіз ел болғаннан бастап, дүниежүзілік қауымдастықтың толыққанды мүшесі болып, халықаралық қатынастарда өзіне сәйкес құқықтар мен міндеттерді қабылдап отыр. Соған сәйкес Қазақстан заңнамалары қатарына зияткерлік меншік құқығына қол сұғуға жол бермейтін заңдар қабылданды. Қазақстан Республикасындағы зияткерлік меншік құқығын қорғау төмендегі заңнамалармен: ҚР «Азаматтық кодексі», «Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы», «ҚР Патенттік Заңымен», «Тауар таңбалары, қызмет көрсету белгілері және тауарлардың шығу жері атаулары туралы» «ҚР Кәсіпкерлік кодексі» Заңдарымен қорғалады.

Бүгінгі таңда мемлекет тарапынан зияткерлік меншік құқығы саласын дамытуға жоғары деңгейде көңіл бөлінуде, өйткені дүниежүзілік қауымдастықтың талаптарына жауап беру секілді маңызды мемлекеттік мақсаттарды жүзеге асыруда авторлық және сабақтас құқықтар мен өнеркәсіптік меншік саласындағы

құқықтарды қорғау маңызды факторлардың бірі болып табылады.

Оған дәлел еліміздегі зияткерлік саласына ерекше маңызды өзгеріс енгізген географиялық нұсқамаларды тіркеу шаралары болып отыр.

Қазіргі уақытта елімізде тауар шығарылған жердің атаулары мен географиялық нұсқамаларды еліміздің аймақтары бойынша заң талаптарына сай тіркеу жоғары деңгейде өткізілді.

Аталған заң нормасы елімізде географиялық нұсқамаларды қолдау 2022 жылдан бастап жүзеге асып келе жатыр.

Биылғы жылы «Тауар таңбалары, қызмет көрсету белгілері және тауарлардың шығу жері атаулары туралы» заңға осы саланы қорғау бойынша өзгерістер енгізілді.

Жалпы географиялық нұсқама дегеніміз не соған тоқтала кетсек, белгілі бір географиялық шығу тегіне байланысты және осыған байланысты ерекшеліктері немесе айрықша беделі бар өнімдерде қолданылатын белгі және де географиялық нұсқама болу үшін нұсқама белгілі бір жерден (географиялық аймақтан) өндірілгенін растау керек.

Белгілі бір аймаққа бұл шаралар экономикалық жағынан, туризмді дамыту жағынан, аймақтың танымалды болу жағынан сөзсіз әсер етеді. Брендтік өнімдердің шет елдерге экспортқа шығу мүмкіндігін қарастырып отыр.

Биылғы жылы Жетісу облысынан географиялық нұсқамаға тіркеуге 12 брендтік өнімдер ұсынылды. Олар «Алакөл балығы», «Ақсу наны», «Үштөбе жартылай фабрикат өнімдері», «Кербұлақ наны», «Жетісу сүті» сияқты өнімдер.

Сондықтан, зияткерлік меншіктің еліміздің алпауыт мемлекетке айналуы үшін өте қажетті бағыт екендігі даусыз және де аталмыш сала мемлекет азаматтарының әл-ауқаттылығы мен білімділігінің деңгейін айқындайтын, құнды ресурс ретінде маңыздылыққа ие бола бастады.

Кез келген алдыңғы қатарлы елдер өздерінің зияткерлік меншік саласын ерекше қорғап құқықтық жолмен реттеп қойған. Азия елдері Қытай, Жапония Корея сияқты мемлекеттер ел дамуы үшін бірінші кезекте

зияткерлік меншік құқығы саласын құқықтық заңдастырып қойған. Оның дәлелі осы елдердің патенттік, өнертапқыштық, авторлық құқықтарды тіркеуден әлем бойынша алдыңғы қатардан көрінуі болып табылады.

Сонау 1996 жылдан бастап Қазақ елі дүниежүзілік қауымдастықтың толыққанды мүшесі болды, сол арқылы халықаралық қатынастарда өзіне сәйкес құқықтар мен міндеттерді қабылдап отыр. Солардың бірі зияткерлік меншікті қорғау. Қазақстан Дүниежүзілік зияткерлік меншік Ұйымының мүшесі болғандықтан халықаралық шарттардың да талаптарын сақтауы тиіс. Зияткерлік меншік құқығы саласы жеке және заңды тұлғалардың да зияткерлік еңбектерін қорғайды. Зияткерлік еңбек ақыл ой жемісінен туындайтын болғандықтан тұлғалардың жеке меншігі болып саналады. Ал әрбір меншік Ата заңымызда көрсетілгендей қорғалуы тиісті.

Жетісу облысы Әділет департаментінің зияткерлік меншік құқығы жөніндегі бөлімі облыс аумағындағы зияткерлік меншік құқығы саласы бойынша мемлекеттік қызметті жүзеге асыруда. Оның негізгі міндеттері: зияткерлік меншік құқықтарын қорғау саласында мемлекеттік саясатты іске асыру, зияткерлік меншік құқығын қорғау сұрақтары бойынша азаматтарға кеңес беру және ұйымдастыру, зияткерлік меншік саласында құқық бұзушылыққа қарсы тексеру іс-шараларын жүргізу, зияткерлік меншік саласын дамытуда БАҚ құралдарымен қарым қатынаста болу.

Осы бағытта зияткерлік меншік құқығын қорғау саласы бойынша 2024 жылы жеке және заңды тұлғалардан түскен өтініштер негізінде Әкімшілік құқық кодексінің 158-бабына сәйкес бірнеше әкімшілік іс қозғалған. Сатылымнан құны 1 110 000 мың теңгені құраған 135 дана контрафактілік өнім сот шешімімен тәркіленген. Заң бұзушы тұлғаларға 310 128 теңге көлемінде айыппұл салынған.

Тұрақты негізде аталған салаға қатысты халықтың құқықтық сауаттылығын арттыру бойынша іс-шаралар шеңберінде құқықтық түсіндіру жұмыстары жүзеге асырылуда. 2024 жылы облыс аумағында зияткерлік меншік құқығын қорғау саласында жалпы

саны 85-тмен астам құқықтық насихат жұмыстары өткізілген.

Жыл сайын жаһандану үрдісіне, нарықтық эконмика заңдылығына сәйкес зияткерлік меншік құқығын сауда саласында бұзу фактілері жиі кездесуде. Өйткені, зияткерлік меншік объектілерінің ауқымы да заман талабына сай жылдан-жылға еселеп көбеюде. Сондықтан, сауда, ғылым, әдебиет және өнер туындыларын коммерциялық негізде пайдаланатын тұлғалардың құқықтық сана деңгейін көтеру – басты мақсаттардың бірі ретінде қала береді.

Сонымен, контрафактілі өнімге қарсы күрестің өзектілігі, азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін сақтау, біздің мемлекетіміздің әлем елдерінің дамыған елдер қатарына кіру ниетіне тікелей байланысты. Зияткерлік меншік құқықтарын бұзудың барлық түрлері мен нысандарын анықтау және алдын алу, соның ішінде қоғамда контрафактілі өнімді тарату, заңсыз өнімді сатуға қарсы күрес бойынша өзекті мәселе күн тәртібінен түскен емес.

Кез келген азаматтың зияткерлік меншік объектісі конституцияға сай заңмен қорғалады. Біздің елімізде Қазақстан азаматтарымен қатар шетел азаматтарының да зияткерлік меншік құқығы заң алдында тепе-тең дәрежеде қорғалады. Сонымен қатар, Қазақстан азаматтарының зияткерлік

саладағы жетістіктері ұйымға мүше мемлекеттердің барлығында бірдей қорғалады.

Азаматтардың зияткерлік меншік құқығын қорғау арқылы мемлекет олардың шығармашылық өрісінің дамуына және сол арқылы ел экономикасының дамуына қолайлы жағдай жасайды. Зияткерлік меншік құқығын қорғау мәселесі бойынша тауар таңбасының құқықтық иелері, авторлар және өнертапқыштар өз құқығы бұзылған жағдайда сотқа немесе Әділет министірлігінің зияткерлік меншік департаментіне, аумақтық органдарына арыздануына болады.

Жетісу облысы Әділет департаменті бүгінгі таңда зияткерлік меншік құқығын қорғауды қамтамасыз ету үшін тиімді шараларды қабылдап отыр. Үгіт насихат жүргізу, құқықтық түсіндірулер, жадынамалар тарату Қазақстан Республикасының әлемдік аренада зияткерлік меншік құқығын қорғауды қамтамасыз ететін мемлекет ретінде танылуына өзіндік әсерін беретіні сөзсіз.

Департамент тарапынан зияткерлік меншік саласындағы Қазақстан заңын өз деңгейінде қолдану аталған құқықтық саланың қорғалуын қамтамасыз етілуіне мүмкіндік беретіні айқын. Зияткерлік меншікті қорғау әлем бойынша ел дамуының деңгейін анықтайтын маңызды факторларының бірі болып табылады.

ПРИТВОРНЫЕ СДЕЛКИ: ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ

ЖАСУЗАКОВА АЙЗАТ БЕЙБИТОВНА

Магистрант Высшей школы права Maqsut Narikbayev University
(Астана, Қазақстан)

Притворные сделки представляют собой важный аспект гражданского права, который требует внимательного анализа и понимания. Эта правовая конструкция относится к так называемым «симулятивным сделкам», при которых фактические намерения сторон не совпадают с их формальным выражением. Цель данной статьи заключается в исследовании понятия притворных сделок, их характеристик, правовых последствий, а также выявлении проблем, возникающих при применении нормы, регулирующей притворные сделки.

В казахстанском законодательстве притворные сделки регулируются частью 2 статьи 160 Гражданского кодекса Республики Казахстан (далее – ГК РК): «если сделка совершена с целью прикрыть другую сделку (притворная), то применяются правила, относящиеся к той сделке, которую стороны действительно имели в виду» [1]. Однако юридическая природа притворных сделок и подходы к ее применению остаются предметом дискуссии среди ученых и практиков.

Исторически понятие «simulatio» пришло из римского права и развивалось в континентальной правовой системе, использовалось для обозначения действий, совершенных только для вида, без намерения поро-

дить юридические последствия. Гамбаров Ю.С. отмечал, что симулятивные сделки могут иметь форму мнимого акта либо форму, прикрывающую другую сделку [2]. Аналогичные утверждения встречались в трудах Дормидонтова Г.Ф. [3]. Общее, что притворные сделки направлены на сокрытие другой, истинной сделки. Классическим примером является договор дарения, который прикрывает фактическую куплю-продажу.

В юридической литературе встречаются два подхода: одни авторы относят притворные сделки к сделкам с пороком воли, другие – к сделкам с пороком содержания. В советское время Иоффе О.С. указывал, что притворные сделки являются сделками с «пороком содержания» [4], так как противоречат закону и морали. Однако современные исследователи, включая Сулейменова М.К. полагают, что в основе притворных сделок лежит именно «порок воли». Новицкий И.Б. и Лунц Л.А. подчеркивают, что любая сделка включает выражение воли, направленной на достижение общей цели [5]. По утверждению Новицкого И.Б., при принятии волевого решения человек учитывает свои мысли, чувства, потребности и интересы, выбирая оптимальный вариант поведения перед совершением правового действия. Воля, закрепленная в сделке, приобретает юридическое значение [6]. Воля — это внутреннее намерение сторон, которое может не совпадать с тем, что они выражают внешне. Волеизъявление — это формальное выражение этой воли, которое может быть сделано устно, письменно или через действия. Если внутреннее желание участника сделки и волеизъявление не совпадают, сделка может быть признана недействительной (ничтожной) из-за порока воли [7].

ГК РК не содержит положений о ничтожности притворной сделки. В отличие от Гражданского кодекса Российской Федерации (ст. 170), притворная сделка является ничтожной [8], а Гражданский кодекс Республики Узбекистан (ст. 124) признает ее оспоримой [9]. Пробел устраняется разъяснением Верховного Суда РК: «притворная сделка, совершенная с целью прикрыть другую сделку, признается ни-

чтожной» [10]. Означает, что сделка не порождает юридических последствий с момента заключения. Сделка рассматривается как состоящая из двух частей: прикрывающая (притворная) и прикрываемая.

Сравнительный анализ зарубежного законодательства:

- В Германии симулятивные сделки регулируются Гражданским уложением [11] (§117 ГГУ). Судебная практика признает ничтожными сделки, заключенные с целью сокрыть фактические условия договора. Например, при занижении покупной цены договор признается ничтожным, а реальный договор - недействительным из-за несоблюдения установленной формы (§311b и §125 ГГУ). Последние решения Федерального Верховного суда Германии, этот подход пересматривают: договор купли-продажи по заниженной цене не признается недействительным, поскольку регистрация перехода права собственности устраняет недостаток в форме. Добросовестные третьи лица защищены через нормы о добросовестном приобретении собственности (§ 892, 893, 932, 936, 1032, 1207 ГГУ) и защиту цессионариев (§ 405 ГГУ). Иски о ничтожности не подлежат исковой давности, а общие правила давности применяются к искам о возврате переданного имущества.

- В Италии симулятивные сделки регулируются статьями 1414–1417 Гражданского кодекса [12]. Здесь учитывается фиктивное посредничество (*interposizione fittizia*) – участие подставного лица в сделке. Судебная практика допускает использование письменных доказательств, но запрещает возможность применения свидетельских показаний. Симулятивная сделка требует одобрения обеих сторон, направляется конкретному лицу (абз. 6 ст. 1414) даже при односторонних действиях. Соблюдение письменной формы в притворном договоре имеет законную силу для реального договора. Существует дискуссия о том, что симулятивный договор является несуществующим (*inestistente*), так как расположен в отдельном разделе, вне категории ничтожных (*nulli*) и оспоримых

(*annullabili*) договоров. Отдельные статьи защищают права сторон, добросовестных приобретателей и кредиторов. Притворный характер сделки не может быть использован против добросовестных третьих лиц, полагавшихся на её видимость, например, на официальное оформление. В таких случаях они защищены и вправе выбирать способ защиты – признание сделки ничтожной или сохранение приобретенных прав. Иск об установлении симуляции могут подавать только те, кого сделка непосредственно затрагивает. Вопросы давности аналогичны германскому регулированию.

- Во Франции акцент сделан на концепции сокрытия (*dissimulation*). Согласно статье 1201 Гражданского кодекса Франции (ФГК) [13], симулятивная сделка признается ничтожной. Соблюдение письменной формы аналогично итальянскому регулированию. Притворной сделкой может считаться ситуация, когда одна из сторон использует подставное лицо, о котором не знает контрагент. Например, это может происходить, когда лицо, желая скрыть условия соглашений от конкурента, заключает договор через подставного посредника, или когда собственник, опасаясь высокой цены за соседний участок, покупает его через посредника на основе нераскрытого договора поручения. Симуляция сделки может быть доказана различными средствами, включая свидетельские показания, и признана ничтожной только в пределах сроков исковой давности. Закон защищает третьих лиц, которые полагались на видимость сделки.

Казахстанское законодательство и практика скромнее по сравнению с зарубежными подходами. Включение в ГК РК специальных норм о фиктивном посредничестве могло бы значительно упростить решение вопросов, связанных с подставными лицами. Создание механизмов защиты добросовестных третьих лиц особенно важно в условиях гражданско оборота.

Во многих правовых системах признание последствий притворных сделок имеет особое значение. Суд, признавая прикрывающую сделку ничтожной, лишь констатирует этот факт. Прикрываемая сделка может

быть действительной, частично действительной или недействительной, влекущей соответствующие последствия.

Сулейменов М.К. утверждал, что при отсутствии указанных признаков договор о совместной деятельности следует признавать притворной сделкой и применять правила, относящиеся к той сделке, которую стороны действительно имели в виду (заем, аренда, подряд и т.п.) [14]. Судья Верховного суда Кыргызской Республики Мельникова М.П. высказывалась, что прикрываемая сделка может быть действительной или недействительной [15]. Современный цивилист Карапетов А.Г. отмечает, что недействительность притворной сделки может привести не только к ничтожности прикрывающей (притворной) сделки, но и к полной или частичной недействительности прикрываемой сделки, либо к признанию ее незаключенной [16].

Важным направлением для анализа является проблема доказывания притворных сделок. В судебной практике доказать притворность (фиктивность) сделки оказывается непросто, так как это требует не только формальных документов, но и выяснения намерений сторон. Суды должны уделять внимания анализу реальной воли сторон, что требует использования новых методов, включая судебную экспертизу, психологический анализ и применение цифровых технологий. Например, в Италии активно используется концепция «доказательства путем исключения», когда симуляция устанавливается через анализ несоответствий между документами и реальными обстоятельствами сделки. Подобный подход мог бы быть полезным и для казахстанских судов.

Для создания единой судебной практики предлагается оценивать притворную сделку, учитывая нижеуказанные параметры, как в совокупности, так и по отдельности:

- Намерение (умысел или неосторожность) у обеих сторон на симуляцию.

В притворных сделках обе стороны желают прикрыть другую сделку. Волеизъявление может быть выражено как умышленно (с противоправной целью), так и по неосторожности (вследствие юридической негра-

мотности, неправильного выбора договорной конструкции и т.д.). Если умысел на притворность имелся лишь у одной стороны, а другая сторона заблуждалась относительно характера сделки, то применение п. 2 ст. 160 ГК становится невозможным. В таких случаях суды, квалифицируют сделку как совершённую под влиянием заблуждения в её природе (п. 8 ст. 159 ГК) [17].

- **Ничтожность и перекалфикация.** Суд признает прикрывающую сделку (например, дарение) ничтожной, но учитывает истинную волю сторон, определяя сделку, которую они фактически намеревались заключить (например, куплю-продажу). При этом учитываются нормы глав 25-45 поименованных договоров ГК РК и существенные условия договора. Если стороны не согласовали все существенные условия истинной сделки, она считается незаключенной. Если же такая сделка запрещена законом, перекалфикация влечет признание недействительными обеих сделок – прикрывающей и прикрываемую.

- **Субъектный состав.** Существует мнение, что в притворных сделках стороны должны совпадать. Однако притворность возможна и при разном составе участников, особенно если сделки образуют единую цепочку, которые квалифицируются как единое соглашение.

- **Притворная цепочка сделок.** Распространенным примером притворной сделки является заключение серии взаимосвязанных сделок с одним и тем же имуществом, которые по отдельности не вызывают подозрений, но в совокупности служат прикрытием единой сделки.

- **Притворность условий сделки.** Классический пример притворной сделки – это сделка, прикрывающая другую, отличную по сути (например, аренда, скрывающая куплю-продажу). Однако притворной может быть и сделка, маскирующая аналогичную сделку, но на иных условиях, например, купля-продажа по заниженной цене, скрывающая реальную стоимость. Такое часто используется для уклонения от налогов, когда в договоре указывается номинальная сумма, а основная часть передается неофициально.

- **Отграничение притворных сделок**

от сделок, совершенных в обход закона.

Под «обходом закона» понимаются сделки, содержание которых противоречит требованиям законодательства РК (ст. 158 ГК). К примеру, Пленум Верховного суда РФ указывает, что сделка, совершаемая в обход закона, может одновременно квалифицироваться как притворная. Теоретически различия имеются, в притворной сделке стороны не стремятся к правовым последствиям, выраженным в волеизъявлении, и их истинное намерение не отражено в тексте сделки. Во втором случае стороны принимают правовые последствия своих действий, однако выбор формы сделки продиктован недобросовестным стремлением избежать применения императивных норм. На практике разграничение этих видов сделок в конкретных случаях часто вызывает затруднения.

- **Действие в отношении третьих лиц.** Применение принципа приоритета истинной воли сторон над фиктивным волеизъявлением может создать значительные трудности для третьих лиц (например, цессионариев, наследников, лиц, на которых право переходит в силу закона, новых должников при переводе долга, залогодержателей, принимающих в залог договорные права, и других). Такие лица обычно не осведомлены о расхождении между истинной волей сторон и их формальным волеизъявлением. Нормы о ничтожности притворной сделки не должны применяться в спорах сторон сделки с добросовестными третьими лицами, которые полагались на видимость действительности притворной сделки.

- **Применимость к односторонним сделкам и иным действиям.** Положения о притворных сделках, как правило, применяются к договорам, но могут быть как односторонние сделки, так и иные действия. Например, отказ от наследства (ст. 1074 ГК) является односторонней сделкой, выражающей волю наследника на прекращение его права на наследство в отношении открывшегося имущества. Если суд установит, что истинная воля сторон была направлена не на отказ от наследства, а на заключение договора, связанного с этим наследственным имуществом, такая

сделка может быть признана притворной. Притворная сделка может прикрывать не только сделки, но и действия, выходящие за пределы гражданского права, в том числе противоправные. Например, притворная сделка может использоваться для маскировки трудовых отношений; незаконное вознаграждение представить как формальный подарок и т.п.

- Юридические последствия прикрываемой сделки. Если прикрываемая сделка соответствует всем требованиям закона и стороны исполняют ее условия, она признается действительной. Однако, если прикрываемая сделка полностью недействительна из-за противоречия закону или нарушения прав третьих лиц, к ней применяются общие правила о недействительных сделках, предусмотренные статьями 157-1 ГК (например, конфискация или реституция). Прикрываемая сделка может быть недействительной в части согласно статье 161 ГК.

- Исковая давность. К искам, направленным на признание (констатацию факта) сделки ничтожной исковая давность не применяется. Если иск связан с возвратом имущества, переданного по притворной сделке, то к таким искам применяются общие правила согласно статье 178 ГК.

- Исковое требование. Иск о признании сделки недействительной подается по различным основаниям. Неправильный выбор основания иска: о нарушении требований, предъявляемых к форме, содержанию и участникам сделки, а также к свободе их волеизъявления, не являются иском о признании сделки притворной. Неверно заявленное истцом основание иска в итоге является причиной для вынесения решения об отказе в удовлетворении иска [18].

Рекомендуется по аналогии с законодательством Российской Федерации внести в ГК РК положение о признании притворных сделок ничтожными. Дополнить п. 21 нормативного постановления Верховного суда РК от 7 июля 2016 года № 6 разъяснениями по оценке притворных сделок.

Таким образом, притворные сделки остаются сложной категорией гражданского права и процесса. Они вызывают проблемы

при применении п. 2 ст. 160 ГК РК, затрагивая вопросы субъектного состава, юридических последствий и исковой давности. Для их эффективного регулирования требуется совершенствование законодательства и судебной практики, обеспечивающее баланс между интересами сторон сделки и правами добросовестных третьих лиц.

Список использованных источников

1. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть), принят Верховным Советом Республики Казахстан 27 декабря 1994 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.09.2024 г.). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://online.zakon.kz/> Дата обращения: 12.02.2025 г.
2. Гамбаров, Ю.С. Курс гражданского права: Часть общая. Т.1 С-П. 1911. https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_004002526/ Дата обращения: 12.02.2025 г.
3. Дормидонтов Г.Ф. Классификация явлений юридического быта, относимых к случаям применения фикций. Казань. 1895. https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_003637491/ Дата обращения: 12.02.2025 г.
4. Иоффе О.С. Советское гражданское право. М. 1967. https://vk.com/wall-52426887_12693
5. Новицкий И. Б., Лунц Л. А. Общее учение об обязательстве. М. 1950. https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_003019793/ Дата обращения: 12.02.2025 г.
6. Новицкий И. Б. Сделки. Исковая давность. Курс советского гражданского права. М., 1954. https://books.google.kz/books?redir_esc=y&hl=ru&id=ITgxAAAAIAAJ&focus=searchwithinvolume&q=%D0%92%D0%BE%D0%BB%D1%8F%2C+%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F+%D0%B2+%D1%81%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BA%D0%B5%2C+%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%B5%D1%82+%D1%8E%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5+%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5 Дата обращения: 12.02.2025 г.
7. Иоффе О. С. Обязательственное право. М. 1975. <https://example.ucoz.ru/>

ҚОЛДАНЫСТАҒЫ ЗАҢНАМАНЫ ТАЛДАУ / АНАЛИЗ ДЕЙСТВУЮЩЕГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Id/3/344____.doc Дата обращения:12.02.2025 г.

8. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) от 30.11.1994 N 51-ФЗ (ред. от 08.08.2024, с изм. от 31.10.2024). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.consultant.ru/> Дата обращения:12.02.2025 г.

9. Постановление Пленума Высшего Хозяйственного Суда Республики Узбекистан от 28 ноября 2014 г. № 269 «О некоторых вопросах применения норм Гражданского кодекса Республики Узбекистан о недействительности сделок» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 20.11.2023 г.). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://online.zakon.kz/> Дата обращения:12.02.2025 г.

10. Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 7 июля 2016 года № 6 «О некоторых вопросах недействительности сделок и применении судами последствий их недействительности» пункт 21.

11. Гражданское уложение Германии (ГГУ) *Bürgerliches Gesetzbuch Deutschlands mit Einfuhrungsgesetz* (1900) <http://oceanlaw.ru/wp-content/uploads/2018/02/1900-%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5-%D1%83%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-1.pdf> Дата обращения:12.02.2025 г.

12. Итальянский Гражданский кодекс (*Codice Civile Italiano*) от 16 марта 1942 года. <https://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto/titolo-ii/> Дата обращения:12.02.2025 г.

13. Французский гражданский кодекс (ФГК, *Code civil*) от 21 марта 1804 года. <http://oceanlaw.ru/wp-content/uploads/2018/02>

[/%D0%A4%D1%80.%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-123.pdf">/%D0%A4%D1%80.%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-123.pdf](#) Дата обращения:12.02.2025 г.

14. Комментарий к главе 12 ГК «Договор о совместной деятельности (простое товарищество)». Проблемы недропользования в Казахстане / Сулейменов М.К., доктор юридических наук, профессор, академик НАН РК. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31862270 Дата обращения:12.02.2025 г.

15. Мельникова М. П. «Особенности рассмотрения споров о недействительности сделок применение последствий недействительности сделок». <https://admin-vshp.sot.kg/public/sites/3/2019/11/Nedejstvitelnost-sdelok-16.05.2019.pdf> Дата обращения:12.02.2025 г.

16. Комментарии к гражданскому законодательству. Сделки, представительство, исковая давность. Постатейный комментарий к статьям 153–208 Гражданского кодекса Российской Федерации / Под ред. А.Г. Карапетова, 2018. С. 170. <https://m-lawbooks.ru/product/sdelki-predstavitelstvo-iskovaya-davnost-postateynyiy-kommentariy-k-st-153-208-gk-rf-pod-red-a-g-karapetova/> Дата обращения:12.02.2025 г.

17. Сидорова А. Сделки под прикрытием // Юридическая газета. - 2015. - №155, 20 октября. - С. 3.; Суюндинова Л. Согласно действительной воле сторон // Юридическая газета. - 2015. - №166, 6 ноября. - С. 3.

18. Способ защиты гражданских прав (Г. Тастыбаева, судья Сарыаркинского районного суда г. Астаны). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://online.zakon.kz/> Дата обращения:12.02.2025 г.

ТҰТЫНУШЫЛАР ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ ТӘЖІРИБЕСІНІҢ ҚАЗАҚСТАН ҮШІН МАҢЫЗЫ

БАРЛЫҚ ЕРЖАНҰЛЫ БЕЙСОВ

LLB, Құқық магистрі кандидаты
MAQSUT NARIKBAYEV UNIVERSITY (Астана, Қазақстан)

Аннотация. Бұл мақалада тұтынушылар құқықтарын қорғау тәжірибесінің Қазақстан үшін маңызы жан-жақты қарастырылады. Тұтынушылар құқықтарын қорғау – азаматтардың экономикалық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін маңызды құқықтық институт. Қазақстанда бұл сала заңнамалық тұрғыдан қарастырылғанымен, құқықтық реттеу мен оны жүзеге асырудың тиімділігі жеткіліксіз.

Қазақстандағы тұтынушылардың құқықтарын қорғау мәселелері көптеген факторларға байланысты:

- Құқықтық реттеудің әлсіздігі: "Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы" ҚР Заңы бар болғанымен, оның орындалу тиімділігі төмен.
- Сапасыз өнімдер мен қызметтердің нарықта таралуы: Бақылаушы органдардың әлсіздігі, өнім сапасын бақылау жүйесінің дамымауы.
- Электрондық коммерциядағы кемшіліктер: Интернет-дүкендердегі тұтынушылар құқықтарының жиі бұзылуы, жасырын төлемдер, келісімшарттың бұлыңғыр шарттары.
- Сот жүйесінде тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың күрделілігі: Шағымдарды қарау мерзімінің ұзақтығы, соттан тыс шешу механизмдерінің дамымауы.
- Тұтынушылардың құқықтық сауаттылығының төмендігі: Азаматтардың өз құқықтарын білмеуі, құқықтық ағартушылық жұмыстарының әлсіздігі.

Бұл зерттеу Қазақстандағы тұтынушылар құқықтарын қорғау мәселесін кешенді түрде қарастырып, Америка Құрама Штаттардың (АҚШ) және Ресей Федерациясының және Еуропалық Одақтың (ЕО) тәжірибесін зерттеудің қажеттілігін негіздейді. Қазақстан заңнамасы мен тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесін жетілдіру мақсатында басқа елдердегі құқықтық тетіктерді талдау және оларды Қазақстан жағдайына бейімдеу ұсынылады.

Зерттеудің мақсаты – тұтынушылардың құқықтарын қорғау халықаралық тәжірибесін зерделеу негізінде Қазақстан Республикасындағы тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың проблемаларын анықтау және оны жақсарту жолдарын ұсыну.

Түйін сөздер: тұтынушылар құқықтарын қорғау, Қазақстан заңнамасы, әділетсіз сауда тәжірибелері, соттан тыс дауларды шешу, өнім қауіпсіздігі, халықаралық тәжірибе.

Кіріспе

Тұтынушылар құқықтарын қорғау – бұл құқықтық жүйенің маңызды бөлігі болып табылады, өйткені әрбір азамат тауарлар мен қызметтердің қауіпсіздігі мен сапасына кепілдік алуға құқылы. Тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесінің тиімділігі елдің экономикалық дамуының, құқықтық тұрақтылығының және халықтың әлеуметтік әл-ауқатының көрсеткіші болып табылады. Қазақстанда бұл жүйенің дамуы әлі де жеткіліксіз деңгейде, ал әлемнің жетекші құқықтық жүйелерінде, атап айтқанда Еуропалық Одақта (ЕО), Америка Құрама Штаттарында (АҚШ) және Ресей Федерациясында тұтынушылар құқықтарын қорғау кешенді түрде жүргізіледі.

Қазақстанда тұтынушылар құқықтарын қорғау мәселесі ғылыми тұрғыдан жеткіліксіз зерттелген. Соңғы 20 жыл ішінде бұл тақырыпта бар болғаны бір ғана диссертация қорғалған – бұл Квятковская Т.Г.-ның 2002 жылы Алматы қаласында қорғаған "Проблемы совершенствования законодательства о защите прав потребителей в Республике Казахстан" атты ғылыми жұмысы. Бұл факт тұтынушылар құқықтарын қорғау мәселесіне ғылыми қызығушылықтың төмендігін, сондай-ақ

құқықтық реттеудің әлсіздігін көрсетеді.

Статистикалық мәліметтер (2024 жылғы "Доклад Правительству" құжаты бойынша):

- 2024 жылы Қазақстанда тұтынушылардан 42 907 шағым түсті, бұл өткен жылмен салыстырғанда 130,4%-ға көп.
- Барлық шағымдардың 41,6%-ы бөлшек сауда саласына қатысты (тауарларды қайтару, сапасыз өнімдерді сату және ақшаны қайтарудан бас тарту).
- Электрондық коммерция саласында 9 473 шағым тіркелген, бұл өткен жылмен салыстырғанда 147,1%-ға көп.
- Тұтынушылардың құқықтарын сот арқылы қорғау көрсеткіші өте төмен – барлық шағымдардың 0,1%-ы ғана сотқа жетеді.

Бұл көрсеткіштер Қазақстанда тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесін жетілдіру қажеттілігін көрсетеді. Осы орайда, Еуропалық Одақтың, Америка Құрама Штаттарының, Ресей Федерациясының тұтынушылар құқықтарын қорғау саласындағы тәжірибесін зерттеу және оны Қазақстан заңнамасына пайдасы маңызды болып табылады.

Қазақстандағы тұтынушылардың құқықтарын қорғау саласындағы негізгі проблемалар:

- Сапасыз өнімдер мен қызметтердің нарықта таралуы: Бақылаушы органдардың әлсіздігі мен сертификаттау жүйесінің жетілмегендігі.
- Тұтынушылардың ақпараттандырылу деңгейінің төмендігі: Азаматтардың өз құқықтарын білмеуі және құқықтық ағартушылық жұмыстарының әлсіздігі.
- Электрондық коммерциядағы құқықтық реттеудің жетіспеушілігі: Онлайн саудада тұтынушылардың құқықтарының бұзылуы, жасырын төлемдер және келісімшарттың ашық еместігі.
- Сот жүйесінде тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың күрделілігі: Сотқа жүгіну процесінің ұзақтығы және соттан тыс дауларды шешу механизмдерінің дамымауы.

Бұл проблемаларды шешудің бірден-бір жолы – халықаралық тәжірибені, тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесін зерттеп, Қазақстанда бейімдеу болып табылады.

Бұл зерттеу тұтынушылар құқықтарын қорғау саласындағы Қазақстан мен халықа-

ралық тәжірибенің салыстырмалы құқықтық талдауын жүргізу арқылы Қазақстандағы құқықтық реттеуді жетілдірудің нақты механизмдерін ұсынады. Сонымен қатар, зерттеу "Некоторые проблемы защиты прав потребителей" атты мақалада көрсетілген Қазақстандағы құқықтық реттеудің негізгі кемшіліктерін де қамтиды. Автор Ешанкулов А.Е. тұтынушылар құқықтарын қорғаудың Қазақстандағы жүйесі құқықтық құралдардың әлсіздігі және соттан тыс дауларды шешу механизмдерінің дамымауы салдарынан тиімсіз екенін атап көрсетеді.

Негізгі бөлім

Ресейде тұтынушылар құқықтарын қорғау мемлекеттік реттеу мен құқықтық тетіктердің дамыған жүйесіне негізделген. Бұл салада негізгі рөл атқаратын Роспотребнадзор (Федеральная служба по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека) мекемесі тұтынушылардың құқықтарын қорғау, сапасыз өнімдерді нарықтан шығару және кәсіпкерлердің заң талаптарын орындауын қамтамасыз ету міндеттерін орындайды. Қазақстанда тұтынушылар құқықтарын қорғау саласында белгілі бір заңнамалық негіз болғанымен, бұл жүйе тиімді жұмыс істемейді, өйткені мемлекеттік бақылау әлсіз, тұтынушылардың құқықтық сауаттылығы төмен, ал шағымдарды қарау тетіктері жетілдірілмеген. Осы орайда, Ресей тәжірибесін зерттеу және оны Қазақстанда бейімдеу тұтынушылар құқықтарын қорғауды жетілдірудің маңызды жолы болып табылады.

Ресейдегі тұтынушылар құқықтарын қорғау "О защите прав потребителей" 1992 жылғы Федералдық заңымен реттеледі. Бұл заң тұтынушыларға тауарлар мен қызметтер туралы толық ақпарат алу, сапасыз өнімдерді қайтару, сатушыдан өтемақы талап ету және әділетсіз сауда тәжірибелерінен қорғану құқықтарын береді. Сонымен қатар, тұтынушылар құқықтарын қорғау азаматтық, әкімшілік және қылмыстық заңнамалармен толықтырылады, бұл құқық бұзушылықтардың алдын алуға және оларды жоюға мүмкіндік береді. Ресейдегі жүйенің ерекшелігі – Роспотребнадзордың кең өкілеттіктері, ол тұтынушылардың шағымдарын қарайды,

сапасыз тауарларды нарықтан шығарады және кәсіпкерлерге әкімшілік шаралар қолданады.

Ресейде тұтынушылар құқықтарын қорғау бірнеше деңгейден тұрады. Бірінші деңгей – Роспотребнадзорға шағымдану, бұл мекеме тұтынушылардан түскен арыздарды қарайды және заң бұзушылықтарды анықтау мақсатында тексеріс жүргізеді. Егер тұтынушының шағымы қанағаттандырылмаса, ол сотқа жүгінуге құқылы. Ресей тәжірибесі тұтынушылар құқықтарын соттан тыс қорғау механизмдерінің тиімділігін көрсетеді, себебі шағымдардың көп бөлігі әкімшілік деңгейде шешіледі, сотқа жүгіну қажеттілігі төмендейді.

Ресейдегі соңғы жаңалықтарға сәйкес, Роспотребнадзор тұтынушылар құқықтарын қорғау аясында 2025 жылы бірнеше жаңа бастамалар көтерді. Соңғы оқиғалардың бірі Соса-Сола өнімдерінің қауіпсіздігіне қатысты тексеріс болды. Бұқаралық ақпарат құралдарында компанияның өнімдерін хлораттармен улану қаупіне байланысты қайтарып жатқаны туралы ақпарат тарады. Алайда, Роспотребнадзордың ресми мәлімдемесіне сәйкес, Ресейде бұл өнімдер анықталмаған. 2025 жылғы 1 ақпанда Якутиядағы бір кәсіпкердің Бельгиядан Соса-Сола өнімдерін алғаны туралы ақпарат тексерілді. Алайда, тергеу нәтижесінде кәсіпкердің бұл өнімдерді сатумен айналыспайтыны және Ресейге Соса-Сола өнімдерін импорттамағаны анықталды.

Ресейдегі бұл жағдай Роспотребнадзордың тұтынушылардың ақпарат алу құқығын қамтамасыз етуге және азық-түлік қауіпсіздігін бақылауға ерекше мән беретінін көрсетеді. Ресейде өнімдердің қауіпсіздігін бақылау үшін "Честный знак" атты цифрлық жүйе қолданылады, бұл азаматтарға сатылымдағы тауарлардың сапасы мен заңдылығын тексеруге мүмкіндік береді. Қазақстанда тұтынушылардың ақпарат алу құқығы заңмен бекітілгенімен, мұндай толыққанды бақылау жүйесі жоқ, сондықтан тұтынушыларға өнімнің сапасы мен шыққан жері туралы сенімді деректерге қол жеткізу қиынға соғады.

Қазақстанда тұтынушыларды ақпараттандыру тетіктерін жетілдіру қажет, өйткені көптеген азаматтар өз құқықтарын білме-

гендіктен, сапасыз тауарлар мен әділетсіз сауда тәжірибелерінің құрбаны болып жатады. Еуропалық Одақ пен Ресейде қолданылатын ақпараттық жүйелердің тәжірибесін енгізу Қазақстандағы тауарлар мен қызметтер туралы деректердің ашықтығын қамтамасыз етіп, тұтынушылардың құқықтарын тиімді қорғауға ықпал етеді.

АҚШ-та тұтынушылар құқықтарын қорғау федералдық және штаттық деңгейде жүзеге асырылады. Бұл жүйе нарықтағы әділеттілікті қамтамасыз ету, сапасыз өнімдерден қорғау және қаржылық қызметтерге ашықтық орнату қағидаларына негізделген. Федералдық деңгейде тұтынушыларды қорғаумен Federal Trade Commission (FTC) және Consumer Financial Protection Bureau (CFPB) айналысады. Бұл агенттіктер компаниялардың әділетсіз бизнес-практикаларын бақылауға, тұтынушыларға қатысты заң бұзушылықтарды тексеруге және қаржылық қызмет көрсетушілердің адалдығын қамтамасыз етуге бағытталған.

АҚШ-та тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы заңдар кең ауқымда қолданылады. Мысалы, Fair Credit Reporting Act (FCRA) тұтынушылардың несие тарихының қауіпсіздігін қамтамасыз етеді, Truth in Lending Act (TILA) қаржылық келісімдердің ашықтығын міндеттейді, ал Consumer Product Safety Act (CPSA) өнімдердің қауіпсіздігін бақылауға бағытталған. Бұл заңдар тұтынушылардың өз құқықтарын білуіне және оларды қорғауға мүмкіндік береді.

АҚШ-тағы тұтынушыларды қорғау механизмдерінің ерекшелігі – ақпараттандыру жүйесінің дамығандығы. Федералдық деңгейде тұтынушыларға арналған арнайы платформалар бар, олар арқылы кез келген азамат өнімнің сапасы, қаржылық қызметтердің шарттары және шағым беру тәртібі туралы толық ақпарат ала алады. АҚШ-та тұтынушылардың қаржылық құқықтарын қорғау ерекше назарда, өйткені несие карталары, ипотекалар және басқа да қаржылық қызметтерге қатысты заң бұзушылықтар жиі кездеседі.

Соңғы жылдары АҚШ-та тұтынушылардың құқықтарын қорғауға қатысты бірнеше ірі тергеу жүргізілді 2024 жылы Федералдық

сауда комиссиясы (FTC) TikTok және оның бас компаниясы ByteDance-ке қарсы балалардың жеке деректерін заңсыз жинады деген айыппен шағым түсіріп, істі Әділет министрлігіне (DOJ) жолдады. Шағымда TikTok-тың 2019 жылғы келісімді бұзып, 13 жасқа толмаған балалардың деректерін ата-аналарының келісімінсіз жинауды жалғастырғаны айтылған. FTC бұл әрекеттерді Балалардың онлайн құпиялылығын қорғау туралы заңын (COPPA) бұзу деп санайды. Бұл іс бойынша сот TikTok-қа айыппұл салу және болашақта мұндай заң бұзушылықтарды болдырмау үшін тұрақты тыйым салу туралы шешім қабылдауды сұрады.

Қазақстанда тұтынушылардың ақпарат алу құқығы заңмен бекітілгенімен, азаматтардың өнім сапасы, қаржылық қызметтер немесе компаниялардың әділеттілігі туралы деректерге еркін қол жеткізуі шектеулі. АҚШ-тағы тәжірибе көрсеткендей, тұтынушыларға ақпараттың ашықтығын қамтамасыз ету және жеке деректерді қорғау мемлекеттік органдар мен реттеуші агенттіктердің басты міндеті болуы керек.

Қазақстанға АҚШ тәжірибесін енгізудің бірнеше жолы бар. Біріншіден, тұтынушыларға қаржылық қызметтер туралы толық ақпарат беруді заңнамалық деңгейде міндеттеу қажет. Бұл банктердің және несие ұйымдарының қызметтеріне ашықтық әкеліп, жасырын төлемдер мен түсініксіз шарттардың алдын алады. Екіншіден, онлайн-сауда мен цифрлық қызметтерді реттеу тетіктерін күшейту керек. Бұл интернет-дүкендердегі алаяқтықтың алдын алып, тұтынушылардың құқықтарын қорғауды жақсартады.

АҚШ тәжірибесі тұтынушылардың құқықтарын қорғау жүйесін ақпараттың ашықтығы, цифрлық қауіпсіздік және қаржылық әділдік қағидаттарына негіздейді. Қазақстан осы бағыттағы реформаларды жүзеге асырса, тұтынушылардың сенімділігі артып, әділетсіз коммерциялық тәжірибелермен күресу әлдеқайда тиімді болады.

Еуропалық Одақ (ЕО) – тұтынушылар құқықтарын қорғаудың ең дамыған және кешенді жүйесін қалыптастырған аймақтардың бірі. Бұл жүйе тұтынушылардың құқықтарын қорғау, әділетсіз сауда тәжірибелеріне қарсы күресу, сапасыз өнімдерді нарықтан шығару

және онлайн коммерциядағы қауіпсіздікті қамтамасыз ету бағыттарында жүйелі жұмыс істейді. ЕО-да тұтынушыларды қорғау жүйесі директивалар мен регламенттерге негізделген және барлық мүше мемлекеттер үшін міндетті болып табылады. Қазақстандағы тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесін ЕО тәжірибесіне негіздеп жетілдіру азаматтардың тұтынушылық мүдделерін тиімді қорғауға және халықаралық стандарттарға жақындауға мүмкіндік береді.

ЕО-да тұтынушылар құқықтарын қорғау саласы бірнеше негізгі директива мен регламенттер арқылы реттеледі. Олардың ішінде ең маңыздылары – 2011/83/EU Тұтынушылар құқықтары туралы директивасы, 2001/95/EC Өнім қауіпсіздігі туралы директивасы, 524/2013/EU Онлайн дауларды шешу туралы регламенті (ODR) және 1169/2011/EU Азық-түлік өнімдерін ақпараттандыру туралы регламент. Бұл заңнамалық актілер тұтынушылардың құқықтарын кеңінен қорғауға және әділетсіз сауда тәжірибелеріне тосқауыл қоюға мүмкіндік береді. Мысалы, 2011/83/EU директивасы тұтынушылардың келісімшарттық құқықтарын күшейтеді, жасырын төлемдерге тыйым салады және интернет-дүкендердегі құқықтық қорғауды жақсартады. 2001/95/EC Өнім қауіпсіздігі туралы директивасы қауіпті өнімдерді нарықтан жоюды, сапа стандарттарын күшейтуді және тұтынушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуді міндеттейді. 524/2013/EU ODR регламенті тұтынушыларға сотқа жүгінбей-ақ шағымдарын қарауға мүмкіндік беретін цифрлық платформаны енгізді. Ал 1169/2011/EU регламенті азық-түлік өнімдеріндегі аллергиялар, тағамдық құндылық және сақтау шарттары туралы толық ақпарат беруді міндеттейді.

ЕО-дағы тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесі бірнеше негізгі принциптерге негізделген. Біріншіден, тұтынушылардың келісімшарттық құқықтары қатаң қорғалады. Интернет-дүкендердегі сатып алулар кезінде тұтынушылар 14 күн ішінде тауарды еш себепсіз қайтаруға құқылы, ал жасырын төлемдерге қатаң тыйым салынған. Екіншіден, сапасыз өнімдерді нарықтан шығару механизмі жақсы дамыған, бұл тұтынушыларды қауіпті тауарлардан қорғауға мүмкін-

дік береді. Үшіншіден, тұтынушыларға ақпарат беру жүйесі толық қамтамасыз етілген, өнімнің шыққан елі, сапа сертификаттары және тағамдық құндылықтар туралы нақты мәліметтер тұтынушыларға міндетті түрде беріледі.

Қазақстанда бұл механизмдер әлі толық енгізілмеген. Әсіресе, электрондық коммерциядағы тұтынушылар құқықтарын қорғау, тұтынушыларды ақпараттандыру, өнім сапасын бақылау және шағымдарды шешудің тиімді тетіктерін дамыту қажет. ЕО-дағы тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесі мен Қазақстандағы қазіргі жүйені салыстырғанда, бірнеше маңызды айырмашылықтар бар. ЕО-да тұтынушылардың құқықтарын орталықтандырылған агенттіктер қадағалайды, келісімшарттық құқықтар нақты бекітілген, жасырын төлемдерге толық тыйым салынған, ал Қазақстанда бұл мәселелер әлі де реттеуді қажет етеді.

Қазақстанда ЕО тәжірибесін енгізу арқылы бірнеше маңызды реформаларды жүзеге асыруға болады. Біріншіден, электрондық коммерциядағы тұтынушылар құқықтарын қорғау стандарттарын енгізу қажет. Бұл интернет-дүкендер үшін міндетті талаптарды бекітіп, жасырын төлемдер мен әділетсіз сауда тәжірибелерінің алдын алады. Екіншіден, сапасыз өнімдерді нарықтан шығару механизмдерін дамыту және бақылау жүйесін күшейту қажет. Бұл тауарлар мен қызметтердің сапасын арттыруға, тұтынушыларды қауіпті өнімдерден қорғауға көмектеседі.

ЕО-дағы тұтынушылар құқықтарын қорғау жүйесі халықаралық стандарттарға сай ең тиімді модельдердің бірі болып табылады. Бұл жүйе тұтынушылардың құқықтарын жан-жақты қорғау, онлайн-коммерцияда қауіпсіздікті қамтамасыз ету және сапасыз өнімдермен күресу бағытында жоғары нәтижелер көрсетеді. Қазақстанда тұтынушылар құқықтарын қорғау саласында маңызды реформалар қажет. ЕО тәжірибесін енгізу электрондық коммерцияны реттеу, тұтынушылардың құқықтарын қорғау бойынша соттан тыс шағымдарды қарау механизмдерін дамыту, тұтынушыларды ақпараттандыру және өнім сапасына қойылатын талаптарды күшейтуге мүмкіндік

береді. Егер Қазақстан бұл реформаларды жүзеге асырса, тұтынушылар құқықтарын қорғау деңгейі халықаралық стандарттарға сәйкес келеді және азаматтардың құқықтық қорғалу деңгейі айтарлықтай артады.

Қорытынды

Қазақстандағы тұтынушылардың құқықтарын қорғау жүйесін жетілдіру – елдің экономикалық дамуы мен азаматтардың әлеуметтік әл-ауқаты үшін маңызды бағыттардың бірі. Зерттеу нәтижелері Қазақстандағы құқықтық реттеудің әлі де жетілдіруді қажет ететінін және тұтынушылардың құқықтарын қорғау тетіктерінің әлсіздігін көрсетті.

Бұл зерттеу аясында Қазақстандағы тұтынушылар құқықтарын қорғау мәселесінің кейбір проблемалары қарастырылды. Сонымен қатар, Ресей, АҚШ және Еуропалық Одақтың тұтынушыларды қорғау тәжірибесі қарастырылып, олардың заңнамалық және институционалдық ерекшеліктері зерттелді. Ресейде Роспотребнадзордың жұмыс тәжірибесі, АҚШ-та FTC және CFPB агенттіктерінің рөлі, ал ЕО-да тұтынушылар құқықтарын реттейтін негізгі директивалар мен регламенттер талданды.

Халықаралық тәжірибені зерттеу Қазақстанның тұтынушыларды қорғау жүйесін дамыту үшін тиімді шешімдер ұсынады. Ресейде бұл салада Роспотребнадзор белсенді жұмыс атқарып, тұтынушылар шағымдарын қарау, сапасыз өнімдерді нарықтан шығару және әкімшілік шаралар қолдану арқылы құқықтық қорғауды қамтамасыз етеді. АҚШ-та тұтынушылардың қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге ерекше назар аударылады, бұл Federal Trade Commission (FTC) және Consumer Financial Protection Bureau (CFPB) сияқты агенттіктердің белсенділігімен жүзеге асады. Еуропалық Одақта (ЕО) тұтынушылардың құқықтарын қорғау жүйесі директивалар мен регламенттерге негізделіп, онлайн-коммерциядағы қауіпсіздік, өнім сапасын бақылау және келісімшарттық құқықтарды қорғау мәселелерін кешенді түрде қамтиды.

Бұл зерттеу тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың кейбір аспектілерін ғана қамтиды. Қазақстанда бұл мәселені жан-жақты зерттеу және оның құқықтық реттеуін

толықтай жетілдіру үшін қосымша ғылыми жұмыстар жүргізу қажет.

Қолданылған әдебиттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігі, Доклад Правительству Республики Казахстан о результатах проводимой работы по вопросам защиты прав потребителей, обсужденных на Межведомственном совете по защите прав потребителей (Астана, 2024) https://www.gov.kz/uploads/2024/12/4/348b25a4bc7836a3a9cb1cbb37d5d95b_original.2556426.pdf. Дата обращения: 5 февраля 2025 г.

2. Ешанкулов А.Е., Некоторые проблемы защиты прав потребителей в Республике Казахстан (2012) 1(25) Вестник Института законодательства Республики Казахстан <https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-problemy-zaschity-prav-potrebiteley-v-respublike-kazahstan/viewer>. Дата обращения: 5 февраля 2025 г.

3. Квятковская Т.Г., Проблемы совершенствования законодательства о защите прав потребителей в Республике Казахстан: автореф. дисс. канд. юрид. наук (Алматы, 2002). <http://cslnaskr.krena.kg/collections/uploads/%D0%9A%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F%20%D0%A2%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%D0%BD%D0%B0%20%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf> Дата обращения: 5 февраля 2025 г.

4. Федеральная служба по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека (Роспотребнадзор), официальный сайт <https://rospotrebnadzor.ru/> Дата обращения: 5 февраля 2025 г.

5. Федеральный закон Российской Федерации № 2300-1 «О защите прав потребителей» (7 февраля 1992 г.) https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_305/ Дата обращения: 5 февраля 2025 г.

6. Федеральная служба по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека (Роспотребнад-

зор), 'Новость' (5 февраля 2025 г.) https://rospotrebnadzor.ru/about/info/news/news_details.php?ELEMENT_ID=29282 Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

7. Официальный сайт государственной системы маркировки и прослеживания Честный ЗНАК <https://xn--80ajghhoc2aj1c8b.xn--p1ai/> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

8. Federal Trade Commission, official website <https://www.ftc.gov/> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

9. Consumer Financial Protection Bureau, official website <https://www.consumerfinance.gov/> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

10. Fair Credit Reporting Act, 15 U.S.C. § 1681 et seq. <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/statutes/fair-credit-reporting-act> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

11. Truth in Lending Act, 15 U.S.C. § 1601 et seq. <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/statutes/truth-lending-act> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

12. Consumer Product Safety Commission, 'Regulations, Laws & Standards' <https://www.cpsc.gov/Regulations-Laws--Standards/Statutes> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

13. Federal Trade Commission, 'FTC Investigation Leads to Lawsuit Against TikTok, ByteDance for Flagrant Violating

Children's Privacy Law' (August 2024) <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2024/08/ftc-investigation-leads-lawsuit-against-tiktok-bytedance-flagrantly-violating-childrens-privacy-law> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

14. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights [2011] OJ L 304/64 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/83/oj/eng> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

15. Directive 2001/95/EC of the European Parliament and of the Council of 3 December 2001 on general product safety [2001] OJ L 11/4 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/95/oj/eng> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

16. Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes [2013] OJ L 165/1 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/524/oj/eng> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

17. Regulation (EU) No 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers [2011] OJ L 304/18 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32011R1169> Дама обращения: 5 февраля 2025 г.

ГАРАНТИРОВАННАЯ ГОСУДАРСТВОМ ЮРИДИЧЕСКАЯ ПОМОЩЬ

КАКИМОВ МАКСАТ НУРТАЙУЛЫ

Руководитель отдела по праворазъяснительной работе и оказанию юридических услуг Департамента юстиции области Жетісу

Всем известно, что каждый человек в нашей Республике имеет право на защиту своих прав. Но не все знают, что если у него нет возможности нанять себе адвоката, юридического консультанта для правовой защиты, то ему предоставляется гарантированная государством юридическая помощь за счет государства. В соответствии с Конституцией и Законом «Об адвокатской деятельности и юридической помощи» каждый имеет право на получение в ходе гражданского, административного и уголовного процесса квалифицированной юридической помощи. И на этих основаниях отдельным гражданам Республики Казахстан предоставляется гарантированная государством юридическая помощь на бесплатной основе.

В этой статье мы попытаемся подробно рассказать о гарантированной государством юридической помощи (далее - ГГЮП) и ответить на следующие вопросы как, кто может получить, куда обращаться для получения юридической помощи и кто может оказать ГГЮП.

Что такое гарантированная государством юридическая помощь?

Гарантированная государством юридическая помощь – юридическая помощь, оказываемая физическим и юридическим лицам, имеющим право на ее получение на основании и в порядке, предусмотренных Законом «Об адвокатской деятельности и юридической помощи» и иными законами Республики Казахстан на бесплатной основе.

Гарантированная государством юридическая помощь оказывается в виде:

- правового информирования;
- правового консультирования;
- защиты и представительства ин-

тересов физических лиц в судах, органах уголовного преследования, иных государственных органах и негосударственных организациях

в случаях и порядке, установленных настоящим Законом и иными законодательными актами Республики Казахстан;

- совершения иных правовых действий для защиты законных интересов клиента во взаимодействии с любыми лицами, являющимися участниками действующих или возможных правоотношений с клиентом;

Кому предоставляется гарантированная государством юридическая помощь?

Гарантированная государством юридическая помощь в виде правового консультирования оказывается следующим лицам:

- физическим лицам по вопросам взыскания алиментов, назначения пенсии и пособий, реабилитации, получения статуса беженца или кандаса, несовершеннолетним, оставшимся без попечения родителей;
- жертвам сексуального насилия, торговли людьми, акта терроризма либо подвергшимся пыткам по вопросам обеспечения и защиты их прав и законных интересов, связанных с данным статусом или ситуацией;
- физическим лицам по вопросам возмещения вреда, причиненного смертью кормильца;
- физическим лицам по вопросам возмещения вреда, причиненного повреждением здоровья, связанным с работой, либо причиненного уголовным правонарушением;

- физическим лицам, являющимся участниками Великой Отечественной войны, лицами, приравненными по льготам к участникам Великой Отечественной войны, а также ветеранами боевых действий на территории других государств, военнослужащими срочной службы, лицами с инвалидностью первой и второй групп, пенсионерами по возрасту, по вопросам, не связанным с предпринимательской деятельностью;

- многодетным семьям по вопросам, не связанным с предпринимательской деятельностью;

- малообеспеченным лицам (семьям), имеющим среднедушевые доходы в месяц ниже черты бедности, установленной в областях, городах республиканского значения, столице, по вопросам, не связанным с предпринимательской деятельностью.

Кроме того, гарантированная государством юридическая помощь в виде защиты и представительства интересов физических лиц в судах, органах уголовного преследования, иных государственных органах оказывается:

- лицу, привлекаемому к административной ответственности в соответствии с законодательством Республики Казахстан об административных правонарушениях;

- истцу либо ответчику в соответствии с гражданским процессуальным законодательством Республики Казахстан и истцу в соответствии с законодательством Республики Казахстан об административном судопроизводстве;

- подозреваемому, обвиняемому, подсудимому, осужденному, оправданному, потерпевшему в соответствии с уголовно-процессуальным законодательством Республики Казахстан.

Все вышеуказанные лица, вправе получить гарантированную государством юридическую помощь на территории Республики Казахстан независимо от места жительства и места нахождения.

Кем оказывается гарантированная государством юридическая помощь оказывается.

- государственными органами безвозмездно в виде правового информирования в пределах их компетенции в порядке,

установленном Законом Республики Казахстан "О доступе к информации"

- адвокатами в порядке, установленном настоящим Законом;
- юридическими консультантами в порядке, установленном настоящим Законом;
- нотариусами безвозмездно в случаях и порядке, установленных Законом Республики Казахстан "О нотариате"
- частными судебными исполнителями безвозмездно при исполнении социально значимой категории дел в случаях и порядке, установленных Законом Республики Казахстан «Об исполнительном производстве и статусе судебных исполнителей».

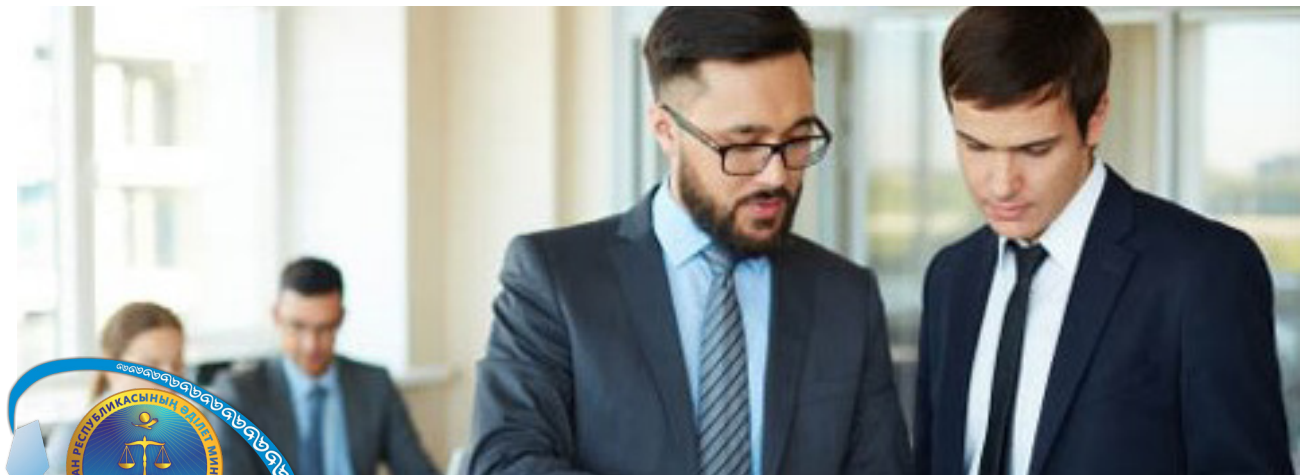
В области Жетісу с информацией об адвокатах и юридических консультантах, оказывающих бесплатную юридическую помощь, граждане могут ознакомиться на сайте Департамента юстиции области Жетісу. <https://www.gov.kz/memleket/entities/adilet-zhetysu?lang=ru>

Согласно статистике за 2024 год, общее число граждан области, которым была оказана бесплатная юридическая помощь в предусмотренных законом случаях, составило 5 260. Данная работа будет продолжаться и в текущем году и находиться на особом контроле в Министерстве юстиции.

«Чтобы сделать разумный выбор, надо прежде всего знать, без чего можно обойтись»

Иммануил Кант (1724-1804) - немецкий философ и один из центральных мыслителей эпохи Просвещения.

119

қоңырау
шалу тегін

ТАҚЫРЫП: «ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКА- СЫНДАҒЫ ЖҮКТІЛІГІ ЖӘНЕ БОСАНУЫ БОЙЫНША ДЕМАЛЫСҚА, СОНДАЙ-АҚ БОСАНУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ТӨЛЕМДЕР МЕН ЖӨРДЕМАҚЫЛАРҒА ҚАТЫСТЫ СҰРАҚТАР МЕН ЖАУАПТАР»

Қазіргі уақытта баланың туылуына байланысты берілетін демалыс (бұдан әрі - Демалыс) және онымен байланысты төлемдер тақырыбы толықтыруды жоспарлайтын немесе күтетін көптеген отбасыларға қатысты. Демалыс шарттарын, төлемдерді есептеу тәртібін және олардың мөлшерін түсіну болашақ ата-аналарға осы кезеңнің қаржылық және құқықтық аспектілеріне алдын-ала дайындалуға көмектеседі. Мемлекет жәрдемақы жүйесі арқылы отбасыларға қолдау көрсетеді, бұл декреттік демалыс мәселесін әлеуметтік және экономикалық тұрғыдан маңызды етеді.

1. Баланың туылуына байланысты берілетін демалыстың қандай түрлері бар?

Жүкті әйелдерге, бала (балаларды) туған әйелдерге, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алған әйелдерге (еркектерге) баланың туылуына байланысты мынадай демалыстар беріледі:

- 1) жүктілікке және босануға байланысты демалыс;
- 2) жаңа туған баланы (балаларды) асырап алған жұмыскерлерге демалыс;
- 3) бала үш жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты жалақы сақталмайтын демалыс (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 99-б. 1-т.).

2. Жүктілікке және босануға байланысты демалыстың қалай ресімделеді?

Жүкті әйел жүктілікке және босануға байланысты демалысқа құқық беретін еңбекке уақытша жарамсыздығы

туралы парақта көрсетілген күннен бастап демалысты оның аталған түріне құқықты растайтын еңбекке уақытша жарамсыздығы туралы парағын ұсыну арқылы ресімдейді (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 99-б. 2-т.).

3. Жүктілікке байланысты еңбекке жарамсыздық парағы қашан беріледі?

Жүктілік пен босану бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағын немесе анықтамасын беру тәртібі: 1) жүктілік пен босану бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағын немесе анықтамасын медицина қызметкері (акушер-гинеколог дәрігер), ал ол болмаған жағдайда - жүктіліктің отызыншы аптасынан бастап ұзақтығы күнтізбелік жүз жиырма алты күнге қалыпты босанған жағдайда

(босанғанға дейін күнтізбелік жетпіс күн және босанғаннан кейін күнтізбелік елу алты күн) ДКК қорытындысынан кейін бөлімше меңгерушісімен бірлесіп, дәрігер береді.

Ядролық сынақтардың әсеріне ұшыраған аумақтарда тұратын әйелдерге жүктілігі мен босануы бойынша еңбекке уақытша жарамсыздық парағы немесе анықтамасы қалыпты босанған жағдайда жиырма жеті аптадан бастап ұзақтығы күнтізбелік жүз жетпіс күнге беріледі қалыпты босанған жағдайда (босанғанға дейін күнтізбелік тоқсан бір күн және босанғаннан кейін күнтізбелік жетпіс тоғыз күн) беріледі (ҚР Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 18 қарашадағы № ҚР ДСМ-198/2020 бұйрығымен бекітілген, Еңбекке уақытша жарамсыздыққа сараптама жүргізу, сондай-ақ еңбекке уақытша жарамсыздық парағын немесе анықтамасын беру қағидаларының 57-т.).

4. Жүктілікке және босануға байланысты демалыс ұзақтығы қандай?

Жүктілікке және босануға байланысты демалыс ұзақтығы:

қалыпты босанған кезде – босануға дейін күнтізбелік жетпіс күнге және босанғаннан кейін күнтізбелік елу алты күнге;

қиын босанған немесе екі және одан көп бала туған кезде – босануға дейін күнтізбелік жетпіс күнге және босанғаннан кейін күнтізбелік жетпіс күнге;

ядролық сынақтардың әсеріне ұшыраған аумақтарда тұратын әйелдерге қалып-

ты босанған кезде – босануға дейін күнтізбелік тоқсан бір күнге және босанғаннан кейін күнтізбелік жетпіс тоғыз күнге (қиын босанған немесе екі және одан көп бала туған жағдайда – күнтізбелік тоқсан үш күнге);

жүктіліктің жиырма екінші аптасынан жиырма тоғызыншы аптасына дейінгі мерзім кезінде босанған және дене салмағы бес жүз және одан артық грамм бала туып, ол жеті тәуліктен астам өмір сүрген жағдайда – босанғаннан кейін күнтізбелік жетпіс күнге;

жүктіліктің жиырма екінші аптасынан жиырма тоғызыншы аптасына дейінгі мерзім кезінде босанған және өлі шарана туған немесе дене салмағы бес жүз және одан артық грамм бала туып, ол өмірінің жетінші тәулігіне дейін шетінеп кеткен жағдайда – босанғаннан кейін күнтізбелік елу алты күнге;

ядролық сынақтардың әсеріне ұшыраған аумақтарда тұратын әйелдерге жүктіліктің жиырма екінші аптасынан жиырма тоғызыншы аптасына дейінгі мерзім кезінде босанған және дене салмағы бес жүз және одан артық грамм бала туып, ол жеті тәуліктен астам өмір сүрген жағдайда – босанғаннан кейін күнтізбелік тоқсан үш күнге;

ядролық сынақтардың әсеріне ұшыраған аумақтарда тұратын әйелдерге жүктіліктің жиырма екінші аптасынан жиырма тоғызыншы аптасына дейінгі мерзім кезінде босанған және өлі шарана туған немесе дене салмағы бес жүз және одан артық грамм бала туып, ол

өмірінің жетінші тәулігіне дейін шетінеп кеткен жағдайда – босанғаннан кейін күнтізбелік жетпіс тоғыз күнге беріледі (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 99-б. 2-т.).

5. Бала үш жасқа толғанға дейін бала күтімі жөніндегі қызметкерге жалақысы сақталмайтын демалысқа кім құқылы?

Жұмыс беруші жұмыскерге:

1) ата-анасының таңдауы бойынша – баланың анасына не әкесіне;

2) баланы жалғыз тәрбиелеп отырған ата-анаға;

3) ата-ананың қамқорлығынсыз қалған баланы іс жүзінде тәрбиелеп отырған басқа туысына не қамқоршысына;

4) жаңа туған баланы (балаларды) асырап алған жұмыскерге бала үш жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты жалақы сақталмайтын демалыс беруге міндетті (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 100-б. 1-т.).

6. Үш жыл еңбек демалысында болу міндетті ме, егер қызметкер еңбек демалысынан мерзімінен бұрын шығып кетсе не болады?

Бала үш жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты жалақы сақталмайтын демалыс жұмыскердің жазбаша өтініші негізінде оның ұзақтығы көрсетіле отырып және баланың туу туралы куәлігі немесе баланың туу фактісін растайтын басқа құжат ұсыныла отырып беріледі.

Жұмыскер бала күтіміне

байланысты демалысты бала үш жасқа толғанға дейін толық немесе бөліп пайдалана алады.

Бала үш жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты жалақы сақталмайтын демалыс аяқталғанға дейін жұмысқа шыққан жағдайда, жұмыскер жұмыс берушіні өзінің ниеті туралы жұмыс басталғанға дейін бір ай бұрын хабардар етуге міндетті (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 100-б. 2,4-т.).

Сонымен қатар, бір жарым жасқа дейінгі балалары бар әйелдерге, бір жарым жасқа дейінгі балаларды анасыз тәрбиелеп отырған әкелерге (бала асырап алушыларға) баланы (балаларды) тамақтандыру үшін жұмыстың әрбір үш сағатынан сиретпей ұзақтығы мынадай:

1) бір баласы барларға – әрбір үзіліс кемінде отыз минут;

2) екі немесе одан көп баласы барларға – әрбір үзіліс кемінде бір сағат болатын қосымша үзілістер беріледі.

Осы баптың 3-тармағында көрсетілген жұмыскердің өтініші бойынша баланы (балаларды) тамақтандыруға арналған үзілістер тынығуға және тамақтануға арналған үзілістерге қосылады не жиынтық үзілістер жұмыс күнінің (ауысымның) басында немесе аяғында беріледі.

Баланы (балаларды) тамақтандыруға арналған үзілістер жұмыс уақытына қосылады. Үзілістер уақытында әйелдердің, әкелердің, бала асырап алушылардың орташа жалақысы

сақталады (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 82-б. 3-5-т.).

7. Жүктілікке және босануға байланысты демалыс еңбек өтіліне қосылады ма?

Жыл сайынғы ақы төленетін еңбек демалысы берілген кезде: жұмыскер нақты жұмыс істемеген, бірақ оның жұмыс орны (лауазымы) мен жалақысы толық немесе ішінара сақталған уақыт, жұмыскер еңбекке уақытша қабілетсіздігіне байланысты нақты жұмыс істемеген уақыт, оның ішінде жүктілігіне және босануына байланысты демалыста болған уақыт еңбек өтіліне қосылады (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 91-б. 2), 3)-т.).

Бала үш жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты жалақы сақталмайтын демалыс уақытында жұмыскердің жұмыс орны (лауазымы) сақталады (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 100-б. 3-т.).

8. Жаңа туған баланы (балаларды) асырап алған адамдарға қандай демалыс беріледі?

Жаңа туған баланы (балаларды) асырап алған әйелдерге (еркектерге) баланың туылуына байланысты жаңа туған баланы (балаларды) асырап алған жұмыскерлерге демалыс беріледі (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 99-б. 1-т.).

Жаңа туған баланы (балаларды) асырап алған жұмыскерлерге (ата-ананың

біреуіне) баланы асырап алған күннен бастап және бала туған күннен бастап елу алты күн өткенге дейінгі кезеңге демалыс беріледі (ҚР 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V Еңбек кодексінің 99-б. 3-т.).

9. Жүктілікке және босануға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты табысынан айырылған жағдайда әлеуметтік төлемдерді тағайындау шарттары қандай?

Жүктілікке және босануға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты кірісінен айырылу жағдайларына арналған әлеуметтік төлем қордан төленетін әлеуметтік төлемдерді алуға құқығы бар міндетті әлеуметтік сақтандыру жүйесіне қатысушыға тағайындалады (ҚР 2023 жылғы 20 сәуірдегі № 224-VII Әлеуметтік Кодексі 77-б. 1-т.).

Мемлекеттік қызметті «Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қоры» акционерлік қоғамы және оның филиалдары (бұдан әрі - қор) жүзеге асырады. Мемлекеттік қызметтер көрсету тәсілдері: 1) «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы; 2) ұялы байланыстың абоненттік құрылғысы. Мемлекеттік қызмет көрсету мерзімі 8 (сегіз) жұмыс күні. Мемлекеттік қызмет көрсету үшін көрсетілетін қызметті алушы (немесе нотариат куәландырылған сенімхат бойынша оның өкілі) Мемлекеттік корпорацияға жүгінген кезде нысан бойынша өтінішті және мынадай құжаттарды ұсынады: 1) жеке басты куәлан-

дыратын құжат; 2) Байқоңыр қаласының тұрғындары үшін - Байқоңыр қаласы тұрғын үй шаруашылығының азаматтарды есепке алу және тіркеу жөніндегі бөлімінің анықтамасы); 3) жүктілікке және босануға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты берілген еңбекке уақытша жарамсыздық парағы (парақтары) (ҚР Премьер-Министрінің орынбасары - Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2023 жылғы 27 маусымдағы № 248 бұйрығы бекітілген, Жүктілікке және босануға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты кірісінен айырылу жағдайы бойынша әлеуметтік төлемдерді, бала бір жарым жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты кірісінен айырылу жағдайы бойынша әлеуметтік төлемнің мөлшерін есептеу (айқындау), тағайындау, жүзеге асыру, тоқтата тұру, қайта есептеу, қайта бастау, тоқтату және оларды тағайындау (тағайындаудан бас тарту) туралы шешімді қайта қарау қағидалары на 4-қосымша).

10. Жүктілікке және босануға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға (жұмыс істейтін әйелдерге) байланысты табысынан айырылған жағдайда әлеуметтік төлемнің мөлшері қалай есептеледі?

Жүктілікке және босануға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты кірісінен айырылу жағдайы бойынша әлеуметтік төлемдердің мөлшері уәкілетті мемлекеттік орган

айқындайтын тәртіппен әлеуметтік аударымдарды есептеу объектісі ретінде ескерілген орташа айлық кіріс мөлшерін еңбекке қабілетсіздік күндері санының тиісті коэффициентіне көбейту жолымен айқындалады және Қордың активтері есебінен төленеді.

Әлеуметтік аударымдарды есептеу объектісі ретінде ескерілген орташа айлық кіріс мөлшері әлеуметтік төлемді алу құқығы туындаған айдың алдындағы соңғы күнтізбелік он екі ай ішінде (осы кезеңде әлеуметтік аударымдарда үзілістердің болу-болмауына қарамастан) әлеуметтік аударымдар жүргізілген кірістер сомасын он екіге бөлу жолымен айқындалады (ҚР 2023 жылғы 20 сәуірдегі № 224-VII Әлеуметтік Кодексі 78-б. 1,2-т.).

Еңбекке қабілетсіздік күндері санының коэффициенті жүктілікке және босануға, сондай-ақ жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты еңбекке уақытша жарамдылық туралы парағы берілген күндер санын күнтізбелік отыз күнге бөлу жолымен айқындалады (ҚР 2023 жылғы 20 сәуірдегі № 224-VII Әлеуметтік Кодексі 78-б.2-т.).

Бала күтіміне байланысты әлеуметтік төлемнің мөлшерін есептеу кезінде әлеуметтік аударымдарды есептеу объектісі ретінде ескерілген орташа айлық кіріс мөлшері әлеуметтік төлемді алу құқығы туындаған айдың алдындағы соңғы күнтізбелік жиырма төрт ай ішінде (осы кезеңде әлеуметтік аударымдарда

үзілістердің болу-болмауына қарамастан) әлеуметтік аударымдар жүргізілген кірістер сомасын жиырма төртке бөлу жолымен мынадай формула бойынша айқындалады:

$$ОАК_{\text{әтбк}} = (AK1 + AK2 + AK3 + \dots + AK24) / 24$$
, мұндағы:

ОАК_{әтбк} – міндетті әлеуметтік сақтандыру жүйесіне қатысушының орташа айлық кірісі;

АК – әлеуметтік аударымдарды есептеу объектісі ретінде ескерілген ай сайынғы кіріс.

Салық кодексінің 774-бабына сәйкес бірыңғай жиынтық төлемді төлеуші болып табылатын жеке тұлғалар үшін АК осы Қағидалардың 39, 45-тармақтарына сәйкес айқындалады.

Бірыңғай төлем төлеушінің қызметкерлері болып табылатын тұлғалар үшін АК осы Қағидалардың 46-тармағына сәйкес айқындалады (ҚР Премьер-Министрінің орынбасары - Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2023 жылғы 27 маусымдағы № 248 бұйрығы бекітілген, Жүктілікке және босануға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты кірісінен айырылу жағдайы бойынша әлеуметтік төлемдерді, бала бір жарым жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты кірісінен айырылу жағдайы бойынша әлеуметтік төлемнің мөлшерін есептеу (айқындау), тағайындау, жүзеге асыру, тоқтата тұру, қайта есептеу, қайта бастау, тоқтату және оларды тағайындау (тағайындаудан бас тарту) туралы шешімді қайта қарау қағидалары 41-т.).

119

ЗВОНОК
бесплатный

ТЕМА: «ВОПРОСЫ И ОТВЕТЫ КАСАТЕЛЬНО ВЫХОДА В ДЕКРЕТ- НЫЙ ОТПУСК, А ТАКЖЕ ДЕКРЕТНЫХ ВЫПЛАТ И ПОСОБИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН»

В настоящее время тема декретного отпуска и связанных с ним выплат актуальна для многих семей, планирующих или ожидающих пополнение. Понимание условий предоставления отпуска, порядка начисления выплат и их размеров помогает будущим родителям заранее подготовиться к финансовым и юридическим аспектам этого периода. Государство оказывает поддержку семьям через систему пособий, что делает вопрос декретного отпуска важным как с социальной, так и с экономической точки зрения.

1. Какие виды отпусков предоставляются в связи с рождением ребенка?

Беременным женщинам, женщинам, родившим ребенка (детей), женщинам

(мужчинам), усыновившим (удочерившим) новорожденного ребенка (детей), предоставляются следующие отпуска в связи с рождением ребенка:

1) отпуск по беременности и родам;

2) отпуск работникам, усыновившим (удочерившим) новорожденного ребенка (детей);

3) отпуск без сохранения заработной платы по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет (п.1 ст.99 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

2. Как оформляется отпуск по беременности и родам?

Беременная женщина с даты, указанной в листе о временной нетрудоспособности, дающем право на отпуск по беременности и

родам, оформляет его путем представления листа о временной нетрудоспособности, подтверждающего право на данный вид отпуска (п.2 ст.99 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

3. Когда выдается листок нетрудоспособности по беременности?

Лист или справка о временной нетрудоспособности по беременности и родам выдается медицинским работником (врачом акушером-гинекологом), а при его отсутствии - врачом, совместно с заведующим отделением после заключения ВКК с тридцати недель беременности на срок продолжительностью сто двадцать шесть календарных дней (семьдесят календарных дней до родов и пятьдесят шесть календарных дней

после родов) при нормальных родах.

Женщинам, проживающим на территориях, подвергшихся воздействию ядерных испытаний, лист или справка о нетрудоспособности по беременности и родам выдается с двадцати семи недель продолжительностью сто семьдесят календарных дней (девяносто один календарный день до родов и семьдесят девять календарных дней после родов) при нормальных родах (п.1) п.57 Правила проведения экспертизы временной нетрудоспособности, а также выдачи листа или справки о временной нетрудоспособности, утвержденного приказом Министра здравоохранения РК от 18 ноября 2020 года № ҚР ДСМ-198/2020).

4. Какова продолжительность отпуска по беременности и родам?

Отпуск по беременности и родам предоставляется продолжительностью:

при нормальных родах – семьдесят календарных дней до родов и пятьдесят шесть календарных дней после родов;

при осложненных родах или рождении двух и более детей – семьдесят календарных дней до родов и семьдесят календарных дней после родов;

женщинам, проживающим на территориях, подвергшихся воздействию ядерных испытаний, при нормальных родах – девяносто один календарный день до родов и семьдесят девять календарных дней (в случае ослож-

ненных родов или рождения двух и более детей – девяносто три календарных дня) после родов;

в случае родов при сроке от двадцати двух до двадцати девяти недель беременности и рождения ребенка с массой тела пятьсот грамм и более, прожившего более семи суток, – семьдесят календарных дней после родов;

в случае родов при сроке от двадцати двух до двадцати девяти недель беременности и рождения мертвого плода или ребенка с массой тела пятьсот грамм и более, умершего до семи суток жизни, – пятьдесят шесть календарных дней после родов;

женщинам, проживающим на территориях, подвергшихся воздействию ядерных испытаний, в случае родов при сроке от двадцати двух до двадцати девяти недель беременности и рождения ребенка с массой тела пятьсот грамм и более, прожившего более семи суток, – девяносто три календарных дня после родов;

женщинам, проживающим на территориях, подвергшихся воздействию ядерных испытаний, в случае родов при сроке от двадцати двух до двадцати девяти недель беременности и рождения мертвого плода или ребенка с массой тела пятьсот грамм и более, умершего до семи суток жизни, – семьдесят девять календарных дней после родов (п.2 ст.99 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

5. Кому предоставляется отпуск без сохранения заработной платы работнику по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет?

Работодатель обязан предоставить отпуск без сохранения заработной платы работнику по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет:

по выбору родителей – матери либо отцу ребенка; родителю, одному воспитывающему ребенка;

другому родственнику, фактически воспитывающему ребенка, оставшегося без попечения родителей, либо опекуну;

работнику, усыновившему (удочерившему) новорожденного ребенка (детей) (п.1 ст.100 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

6. Обязательно ли находиться в отпуске в течение трех лет, что будет в случае, если работник выйдет из отпуска раньше срока?

Отпуск без сохранения заработной платы по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет предоставляется на основании письменного заявления работника с указанием его продолжительности и предоставлением свидетельства о рождении или другого документа, подтверждающего факт рождения ребенка.

Работник может использовать отпуск по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет полностью или по частям.

В случае выхода на работу до истечения отпуска

без сохранения заработной платы по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет работник обязан уведомить работодателя о своем намерении за месяц до начала работы (п.2,4 ст.100 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

При этом, в случае необходимости, работающим женщинам, имеющим детей в возрасте до полутора лет, отцам (усыновителям, удочерителям), воспитывающим детей в возрасте до полутора лет без матери, предоставляются дополнительные перерывы для кормления ребенка (детей) не реже чем через каждые три часа работы следующей продолжительности:

- 1) имеющим одного ребенка, – каждый перерыв не менее тридцати минут;
- 2) имеющим двух или более детей, – каждый перерыв не менее одного часа.

Перерывы для кормления ребенка (детей) по заявлению работника, присоединяются к перерыву для отдыха и приема пищи либо суммированные перерывы предоставляются в начале или конце рабочего дня (смены).

Перерывы для кормления ребенка (детей) включаются в рабочее время. За время перерывов женщинам, отцам, усыновителям (удочерителям) сохраняется средняя заработная плата (п.3-5 ст.82 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

7. Включается ли декретный отпуск в трудовой стаж?

Время нахождения в от-

пуске по беременности и родам, время, когда работник фактически не работал, но за ним сохранялись место работы (должность) и заработная плата полностью или частично включаются в трудовой стаж (пп.2,3) ст.91 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

На время отпуска без сохранения заработной платы по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет за работником сохраняется место работы (должность) (п.3 ст.100 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

8. Предоставляется ли декретный отпуск усыновившим (удочерившим) новорожденного ребенка?

Работникам, усыновившим (удочерившим) новорожденного ребенка (детей), предоставляется отпуск усыновившим (удочерившим) новорожденного ребенка (детей) (п.1 ст.99 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

Работникам, усыновившим (удочерившим) новорожденного ребенка (детей), предоставляется (одному из родителей) отпуск за период со дня усыновления (удочерения) и до истечения пятидесяти шести дней со дня рождения ребенка (п.3 ст.99 ТК РК от 23 ноября 2015 года № 414-V).

9. Какие условия для назначения социальной выплаты на случай потери дохода в связи с беременностью и родами, усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей)?

Социальные выплаты по случаю потери дохода в связи с беременностью и родами, усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей) назначаются участнику системы обязательного социального страхования со дня возникновения права на социальную выплату (п.1 ст.77 Социального Кодекса Республики Казахстан от 20 апреля 2023 года № 224-VII).

Государственная услуга осуществляется Акционерным обществом «Государственный фонд социального страхования» и его филиалами (далее - фонд). Услуга предоставляется через: Государственную корпорацию «Правительство для граждан»; абонентское устройство сотовой связи. Срок оказания государственной услуги 8 (восемь) рабочих дней. Для получения услуги услугополучатель (или его представитель по нотариально заверенной доверенности) для оказания государственной услуги при обращении в Государственную корпорацию предоставляет заявление по форме и следующие документы:

- 1) документ, удостоверяющий личность;
- 2) для жителей города Байконур – справка отдела по учету и регистрации граждан жилищного хозяйства города Байконур;
- 3) лист (листы) временной нетрудоспособности, выданные в связи с беременностью и родами, усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей) (Приложение 4 к Правилам исчисления

(определения) размеров, назначения, осуществления, приостановления, перерасчета, возобновления, прекращения и пересмотра решения о назначении (отказе в назначении) социальных выплат по случаю потери дохода в связи с беременностью и родами, усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей), социальной выплаты по случаю потери дохода в связи с уходом за ребенком по достижении им возраста полутора лет, утвержденного Приказом Заместителя Премьер-Министра - Министра труда и социальной защиты населения Республики Казахстан от 27 июня 2023 года № 248).

10. Как исчисляется размер социальной выплаты на случай потери дохода в связи с беременностью и родами, усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей) (для работающих женщин)?

Размер социальных выплат по случаю потери дохода в связи с беременностью и родами, усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей) определяется путем умножения среднемесячного размера дохода, учтенного в качестве объекта исчисления социальных отчислений, на соответствующий коэффициент количества дней нетрудоспособности в порядке, определяемом уполномоченным государственным органом, и выплачивается за счет активов Фонда.

Среднемесячный размер дохода, учтенного в качестве объекта исчисления социальных отчислений, определяется путем деления суммы доходов, с которых производились социальные отчисления за последние двенадцать календарных месяцев (независимо от того, были ли в этот период перерывы в социальных отчислениях), предшествующих месяцу, в котором наступило право на социальную выплату, на двенадцать (п.2 ст.78 Социального Кодекса Республики Казахстан от 20 апреля 2023 года № 224-VII).

Коэффициент количества дней нетрудоспособности определяется путем деления количества дней, на которые выдан лист о временной нетрудоспособности в связи с беременностью и родами, а также усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей), на тридцать календарных дней (п.2 ст.78 Социального Кодекса Республики Казахстан от 20 апреля 2023 года № 224-VII).

При исчислении размера социальной выплаты по уходу среднемесячный размер дохода, учтенный в качестве объекта исчисления социальных отчислений определяется путем деления суммы доходов, с которых производились социальные отчисления за последние двадцать четыре календарных месяца (независимо от того, были ли в этот период перерывы в социальных отчислениях), предшествующих месяцу,

в котором наступило право на социальную выплату, на двадцать четыре по следующей формуле:

$$\text{СМДсвур} = (\text{ЕД } 1 + \text{ЕД } 2 + \text{ЕД } 3 + \dots + \text{ЕД } 24) / 24, \text{ где:}$$

СМДсвур – среднемесячный размер дохода участника системы обязательного социального страхования;

ЕД – ежемесячный доход, учтенный в качестве объекта исчисления социальных отчислений.

ЕД для физических лиц, являющихся плательщиками единого совокупного платежа в соответствии со статьей 774 Налогового кодекса, определяется согласно пунктам 39, 45 настоящих Правил.

ЕД для лиц, являющихся работниками плательщика единого платежа, определяется согласно пункту 46 данных Правил (п.41 Правил исчисления (определения) размеров, назначения, осуществления, приостановления, перерасчета, возобновления, прекращения и пересмотра решения о назначении (отказе в назначении) социальных выплат по случаю потери дохода в связи с беременностью и родами, усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей), социальной выплаты по случаю потери дохода в связи с уходом за ребенком по достижении им возраста полутора лет, утвержденного Приказом Заместителя Премьер-Министра - Министра труда и социальной защиты населения Республики Казахстан от 27 июня 2023 года № 248).

ҚҰҚЫҚТЫҚ АҚПАРАТТЫҚ ҚЫЗМЕТ

2024 жылы Құқықтық ақпараттық қызмет **200 848** өтініші бойынша консультациялар көрсетті, оның ішінде:

- Телефон бойынша **114 200** консультация;
- WhatsApp онлайн мессенджері арқылы келіп түскен жазбаша өтініштерге **8 386** консультация;
- ҚР НҚА ДҚ «Құқықтық консультация» бөлімі арқылы **6635** консультация;
- ҚР НҚА ДБ виртуалды консультанты (чат-бот) виджеті арқылы **28 423** консультация;
- ҚР НҚА ДБ «**119Kenesbot**» бот жеделхаттары арқылы **6 316** консультация;
- Әділет министрінің 20.09.2016 жылғы №775 бұйрығымен бекітілген Атқарушылық іс жүргізу мәселелері бойынша қызметтің ҚР ӘМ құрылымдық бөлімшелерімен өзара іс-қимыл тәртібі туралы нұсқаулыққа сәйкес атқарушылық құжаттарды орындау, сондай-ақ сот орындаушыларының әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) шағымдану мәселелері бойынша **379** өтініш (шағым)
- Білім қорына **36 097** жауап қосылды.

ПРАВОВАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СЛУЖБА

За 2024 год Правовой информационной службой оказано консультаций по **200 848** обращениям граждан, из них:

- **114 206** консультаций по телефону;
- **406** консультаций, оказанных посредством видеозвонков;
- **8 386** консультаций на письменные обращения, поступившие посредством онлайн мессенджера WhatsApp;
- **6 635** консультаций посредством раздела «Правовая консультация» БД НПА РК;
- **28 423** консультации посредством виджета Виртуальный консультант (чат-бот) БД НПА РК;
- **6 316** консультаций посредством Телеграм бота «**119Kenesbot**» БД НПА РК;
- **379** обращений (жалоб) по вопросам исполнения исполнительных документов, а также обжалованию действий (бездействия) судебных исполнителей согласно Инструкции о порядке взаимодействия Службы со структурными подразделениями МЮ РК по вопросам исполнительного производства, утвержденной приказом министра юстиции от 20.09.2016 года №775;
- **36 097** ответов добавлено в Базу знаний.

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢНАМА ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚТЫҚ АҚПАРАТ ИНСТИТУТЫ» ШЖҚ РМК

Жарғылық қызмет шеңберінде Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты (ҚРЗҚАИ, Институт) ҚР ӨМ ведомстволық бағынысты ұйымы ретінде нормашығармашылық қызметтің тиімділігін арттыруды және республиканың әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз етудегі құқықтық ғылымның рөлін күшейтуді мақсат етеді.

Кәсіпорын қызметінің негізгі бағыттары - бұл Құқықтық ақпараттың бірыңғай жүйесі болып табылатын Институт өнімдерінің шығуы, олардың ішінде:

Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкі электрондық және қағаз түрінде (күн сайын орта есеппен 58 НҚА орналастырылады)

Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің мемлекеттік тізілімі (күн сайын жаңартыла отырып)

<https://adilet.zan.kz>

«Әділет» ақпараттық-құқықтық жүйесі (күн сайын жаңартылып отыратын Қазақстанның Нормативтік құқықтық актілерінің 3 тілдегі тегін іздестіру веб-жүйесін және толық электрондық жиынтығын білдіреді)

Аналитикалық, консалтингтік, социологиялық және өзге де зерттеулердің бірыңғай дерекқоры

ҚР ӨМ Құқықтық ақпараттық қызметі (азаматтардың консультацияларын алу үшін тәулік бойы қызмет көрсету, 119-ға тегін қоңырау шалу)

- ✓ ЗҚАИ, ғылыми ұйым бола отырып, келесі бағыттар бойынша қызмет атқарады:
- ✓ Заңдар мен халықаралық шарттар жобаларына ғылыми құқықтық сараптама жүргізуді қамтамасыз ету;
- ✓ Заңдар мен халықаралық шарттар жобаларына ғылыми лингвистикалық сараптама жүргізу;

- ✓ Консультациялық қызметтер;
- ✓ Мемлекет қызметін құқықтық қамтамасыз ету саласында іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулер жүргізу;
- ✓ Заңнаманың тиімділігіне талдау жүргізу (НҚА талдауы);
- ✓ Халықаралық ынтымақтастық;
- ✓ Баспа және типографиялық қызметі.

www.zan.kz

✓ «Заң» дерекқоры институттың коммерциялық өнімі болып табылады. Бұл терең құқықтық зерттеу жүргізу үшін, құқықтық реттеудің кез-келген саласында нормативтік құқықтық актіні әзірлеу үшін өте ыңғайлы.

✓ «Заң» деректер базасы - Негізгі Заң-Қазақстан Республикасының Конституциясынан бастап ауылдық округ әкімдерінің шешімдеріне дейінгі елдің барлық нормативтік құқықтық актілерін қамтитын мемлекеттік және орыс тілдеріндегі құқықтық ақпараттың электрондық көзі. Бұл «Әділет» ақпараттық-анықтамалық жүйесінен әлдеқайда үлкен артықшылықтары бар үлкен массив.

✓ Базаның әртүрлі мүмкіндіктері мен қызметтерінің арқасында сіз тек ресми көздерден жинақталған қажетті ақпаратты жедел таба аласыз, бұл нормативтік материалдың ерекше сенімділігі мен бақылауын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Бұл ретте ақпараттық алапты жаңарту күн сайын жүзеге асырылады.

✓ «Зап» ДБ жаңа онлайн-нұсқасында құжаттың мәтінін кіріктірілген аудармашының көмегімен әлемнің барлық тілдерінде, сондай-ақ латын графикасын пайдалана отырып, қазақ тілінде көруге болады.

✓ Сондай-ақ ҚР ЗҚАИ жарғысына сәйкес және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне норма шығаруды жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2021 жылғы 12 наурыздағы № 15-VII ҚРЗ Заңының 17-1-бабының 3-бөлігі негізінде ғылыми ұйым ретінде коммерциялық (шарттық) негізде заң актілерін, заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілер жобаларын әзірлеу, сондай-ақ отандық және шетелдік ұйымдардың тапсырысы бойынша зерттеулер жүргізу және талдамалық материалдар дайындау мүмкіндігі бар.

✓ Осылайша, Институт серіктестермен өзара тиімді ынтымақтастыққа дайын.

Институт өнімдеріне сондай-ақ «ҚР ЗҚАИ Жаршысы» ғылыми-құқықтық журналы мен «Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің жаршысы» журналы кіреді.

Бүкіл ел бойынша Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институтының 18 филиалы жұмыс істейді.

Халықаралық ынтымақтастық шеңберінде ҚР ЗҚАИ шетелдік заңнама институттарымен, құқықтық ақпарат орталықтарымен, ұлттық және халықаралық ұйымдармен, сондай-ақ жоғары оқу орындарымен 60-тан астам келісімге қол қойылды, олардың ішінде:

✓ Korea Legislation Research Institute (Корея Республикасының заңнамасын зерттеу институты);
 ✓ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit «GIZ» (Халықаралық ынтымақтастық жөніндегі Германия қоғамы);
 ✓ National Legal Institute of Mongolia (Моңғолияның ұлттық құқықтық институты);
 ✓ Еуразиялық экономикалық одақ соты;
 ✓ Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының Экономикалық Соты;
 ✓ Өзбекстан Республикасы Әділет министрлігі жанындағы «Адолат» ұлттық құқықтық ақпараттық орталығы;

✓ Тәжікстан Республикасының Әділет министрлігі;
 ✓ Қырғыз Республикасының Әділет министрлігі;
 ✓ Ресей Федерациясының Үкіметі жанындағы Заңнама және салыстырмалы құқықтану институты;
 ✓ Ресей Федерациясының Әділет министрлігі жанындағы Құқықтық ақпарат ғылыми орталығы;
 ✓ Беларусь Республикасының Ұлттық заңнама және құқықтық зерттеулер орталығы;
 ✓ Беларусь Республикасының ұлттық құқықтық ақпарат орталығы.

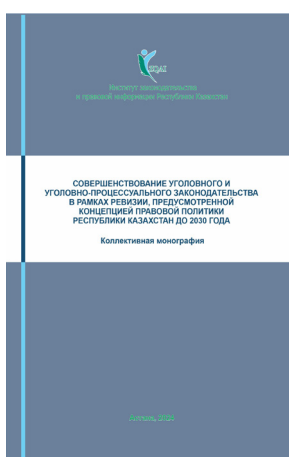
ЗҚАИ қызметкерлері институт өткізетін немесе оның тең ұйымдастырушысы болып табылатын ғылыми және ғылыми-практикалық конференцияларға, симпозиумдарға, семинарларға, дөңгелек үстелдерге және басқа да іс-шараларға үнемі қатысады. Маңызды іс-шаралардың ішінде 2023 жылғы 29 қыркүйекте ҚР Заңнама және құқықтық ақпарат институтының 30 жылдығына арналған «Заң шығару және құқықтық ақпарат: жетістіктер мен перспективалар (Заңнамалық және заңға тәуелді деңгейлердегі нормалардың аражігін ажырату)» тақырыбында халықаралық ғылыми-практикалық конференцияны атап өтуге болады.

2022 жылғы іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеудің қорытындылары бойынша «ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2030 ЖЫЛҒА ДЕЙІНГІ ҚҰҚЫҚТЫҚ САЯСАТ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ ТҰРҒЫСЫНАН ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖӘНЕ ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ ЗАҢНАМАСЫНЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ: ҚЫЛМЫСҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ, АЗАМАТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ» тақырыбы бойынша (орыс тілінде) монография жарық көрді.

Монографияда сыбайлас жемқорлық қылмысқа қарсы іс-қимылдың тиімділігін арттыру жөніндегі шаралар жүйесін жетілдіру процесі арқылы ғылыми зерттеу нәтижелері ұсынылған.

Монография құқық қорғау және арнайы органдардың қызметкерлері, сот жүйесінің өкілдері, заң бейіндегі оқу орындарындағы оқытушылар мен білім алушылар үшін пайдалы болады. Басылымды <https://zan.kz/> сайтынан электронды түрде сатып алуға болады.

Сондай-ақ, қылмыстық, қылмыстық-процестік және қылмыстық-атқару заңнамасы бөлімінің ұжымы дайындаған «ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2030 ЖЫЛҒА ДЕЙІНГІ ҚҰҚЫҚТЫҚ САЯСАТ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫНДА КӨЗДЕЛГЕН РЕВИЗИЯ ШЕҢБЕРІНДЕ ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖӘНЕ ҚЫЛМЫСТЫҚ-ПРОЦЕСТІК ЗАҢНАМАНЫ ЖЕТІЛДІРУ» тақырыбы бойынша (орыс тілінде) 2023 жылғы іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеудің қорытындылары бойынша монография жарық көрді. Монографияда Қазақстан Республикасының қылмыстық және қылмыстық іс жүргізу заңнамасының қазіргі заманғы мәселелері қаралды және де ол заң бейіндегі оқу орындарындағы білім алушыларға, тергеушілерге, прокурорларға, адвокаттарға, сондай-ақ қылмыстық, қылмыстық іс жүргізу құқығы және криминология мәселелерімен айналысатын ғалымдарға арналған.

Басылымды <https://zan.kz/> сайтынан электронды түрде сатып алуға болады.

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРЫ ТУРАЛЫ» ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢЫНА ҒЫЛЫМИ ТҮСІНІКТЕМЕ / З.ғ.к. Р.К. Сәрпековтің жалпы редакциясымен. – Нұр-Сұлтан: «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК, 2022. – 224 б.

Түсініктеме жекелеген құқықтанушы ғалымдардың пікірлерін ескере отырып, халықаралық шарттар құқығының өзекті тенденциялары негізінде жасалды. Халықаралық шарттарды әзірлеуге, жасасуға және орындауға тікелей қатысатын Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарын, халықаралық заңгерлерді, оқытушыларды, бакалавриат бағдарламасы бойынша оқитын студенттерді, заң мамандықтары бойынша магистранттар мен докторанттарды қоса алғанда,

оқырмандардың кең ауқымына, сондай-ақ халықаралық шарттар құқығына қызығушылық танытқандардың барлығына арналған.

Сатып алу мәселелері бойынша <https://zan.kz/> сайтына және ҚР ЗҚАИ-не хабарласыңыз.

2024 жылдың қаңтарында ҚР Әділет министрі А.Н. Есқаревтың; заң ғылымдарының докторы, профессор С.М. Рахметовтың; ҚР Еңбек сіңірген қайраткері, заң ғылымдарының кандидаты Р.Қ. Сәрпековтің жалпы редакциясымен 3 томдық ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ КОДЕКСІНЕ ЖАҢА ТҮСІНІКТЕМЕ жарық көрді (орыс тілінде). Ғылыми еңбекті ҚР Әділет министрлігі ҚР Заңнама және құқықтық ақпарат институты дайындады.

Кітапта Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексіне бап бойынша түсініктеме берілген. Авторлары мемлекеттік, қоғамдық, оқытушылық және академиялық жұмыстардың бай тәжірибесі бар көрнекті ғалымдар, Қазақстан Республикасының қылмыстық құқық саласындағы жетекші мамандар болып табылады.

Авторлар ұжымы арасында ғылым докторлары С.М. Рахметов, З.О. Ашитов, И.Ш. Борчашвили, Қ.Ж. Балтабаев, И.И. Рогов, Н.Н. Турецкий, С.С. Молдабаев, Р.Т. Нұртаев және т.б. ғалымдар бар.

Бұл жұмысты басып шығару қажеттілігі, ең алдымен, ҚР ҚК-не енгізілген көптеген өзгерістер мен толықтыруларды кәсіби түсіндіру қажеттілігінен туындады.

ҚР Қылмыстық кодексіне түсініктеме қылмыстық заңнама мәселелеріне қызығушылық танытқан оқырмандарға ғана емес, сот жүйесінің, құқық қолдану органдарының және кең ғылыми жұртшылықтың өкілдеріне де пайдалы болады.

ҚР ҚК-на түсініктеме сатып алу мәселелері бойынша ҚР ҚПБ-на хабарласуға болады.

РГП НА ПХВ «ИНСТИТУТ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ПРАВОВОЙ ИНФОРМАЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

В рамках уставной деятельности Институт законодательства и правовой информации Республики Казахстан (ИЗПИ РК, Институт), как подведомственная организация МЮ РК, ставит целью повышение эффективности нормотворческой деятельности и усиление роли правовой науки в обеспечении социально-экономического развития республики.

Основные направления деятельности предприятия, в конечном счете, сводятся к выходу Продуктов Института, представляющих собой Единую систему правовой информации, в которую входят:

Эталонный контрольный банк нормативных правовых актов Республики Казахстан, в электронном и бумажном виде (в среднем ежедневно размещается 58 НПА)

Государственный реестр нормативных правовых актов Республики Казахстан (с ежедневным обновлением)

<https://adilet.zan.kz>

Информационно-правовая система «Әділет» (представляет собой бесплатную поисковую веб-систему и полный электронный свод нормативных правовых актов Казахстана на 3 языках с ежедневным обновлением)

Единая база данных аналитических, консалтинговых, социологических и иных исследований

Правовая информационная служба МЮ РК (круглосуточная служба для получения консультаций граждан, с бесплатным дозвоном на 119)

ИЗПИ, также являясь научной организацией, осуществляет деятельность по следующим направлениям:

- ✓ Обеспечение проведения научной правовой экспертизы проектов законов и международных договоров;
- ✓ Проведение научной лингвистической экспертизы проектов законов и международных договоров;
- ✓ Консультационные услуги;

✓ Проведение фундаментальных и прикладных научных исследований в области правового обеспечения деятельности государства;

- ✓ Проведение анализа эффективности законодательства (анализ НПА);
- ✓ Международное сотрудничество;
- ✓ Издательская и типографская деятельность.

www.zan.kz

✓ База данных «Zan» является коммерческим продуктом Института. Она очень удобна для проведения глубокого правового исследования, для разработки нормативного правового акта в любой сфере правового регулирования.

✓ База данных «Zan» - это электронный источник правовой информации на государственном и русском языках, содержащий все нормативные правовые

акты страны, начиная от Основного закона - Конституции Республики Казахстан, до решений акимов сельских округов. Это огромный массив, с гораздо большими преимуществами, нежели Информационно-справочная система «Әділет».

✓ Благодаря различным возможностям и сервисам Базы, можно оперативно найти необходимую информацию, которая комплектуется только из официальных источников, что позволяет обеспечить исключительную достоверность и контрольность нормативного материала. При этом обновление информационного массива осуществляется ежедневно.

✓ В новой онлайн-версии БД «Зап» можно просмотреть текст документа на всех языках мира при помощи встроенного переводчика, а также на казахском языке с использованием латинской графики.

✓ А также ИЗПИ РК, в соответствии с Уставом и на основании ч.3 ст. 17-1 Закона РК «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования нормотворчества» от 12 марта 2021 года № 15-VII ЗРК, как научная организация, на коммерческой (договорной) основе имеет возможность разработки проектов законодательных актов, подзаконных нормативных правовых актов, а также проведение исследований и подготовка аналитических материалов по заказу отечественных и зарубежных организаций.

✓ Таким образом, Институт готов к взаимовыгодному сотрудничеству с партнерами.

К продуктам Института относятся также научно-правовой журнал «Вестник ИЗПИ РК» и журнал «Вестник Министерства юстиции Республики Казахстан».

По всей стране работают 18 филиалов Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан.

В рамках международного сотрудничества ИЗПИ РК подписано более 60 соглашений с зарубежными институтами законодательств, центрами правовой информации, с национальными и международными организациями, а также вузами, такими как:

✓ Korea Legislation Research Institute (Институт исследований законодательства Республики Корея);

✓ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit «GIZ» (Германское общество по международному сотрудничеству);

✓ National Legal Institute of Mongolia (Национальный правовой институт Монголии);

✓ Суд Евразийского экономического союза;

✓ Экономический Суд Содружества Независимых Государств;

✓ Национальный правовой информационный центр «Адолат» при Министерстве юстиции Республики Узбекистан;

✓ Министерство юстиции Республики Таджикистан;

✓ Министерство юстиции Кыргызской Республики;

✓ Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации;

✓ Научный центр правовой информации при Министерстве юстиции Российской Федерации;

✓ Национальный центр законодательства и правовых исследований Республики Беларусь;

✓ Национальный центр правовой информации Республики Беларусь.

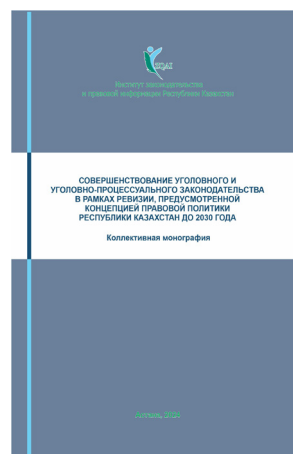
Сотрудники ИЗПИ постоянно участвуют в научных и научно-практических конференциях, симпозиумах, семинарах, круглых столах и других мероприятиях, проводимых Институтом или в которых он выступает соорганизатором. Среди значимых мероприятий можно отметить международную научно-практическую конференцию 29 сентября 2023 года на тему «Законотворчество и правовая информация: достижения и перспективы (Разграничение норм на законодательном и подзаконном уровнях)», посвященную 30-летию Института законодательства и правовой информации РК.

Вышла в свет монография по итогам фундаментального и прикладного научного исследования 2022 года по теме: «ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО УГОЛОВНОГО И УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В СВЕТЕ КОНЦЕПЦИИ ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН ДО 2030 ГОДА: ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ПРЕСТУПНОСТИ, ЗАЩИТА И ВОССТАНОВЛЕНИЕ ПРАВ ГРАЖДАН».

В монографии представлены результаты научного исследования мер по повышению эффективности противодействия коррупционной преступности через процесс совершенствования их системы.

Монография будет полезной для сотрудников правоохранительных и специальных органов, представителей судебной системы, преподавателей и обучающихся в учебных заведениях юридического профиля. Издание можно приобрести в электронном виде на сайте <https://zan.kz/>

Также вышла в свет монография по итогам фундаментального и прикладного научного исследования 2023 года по теме «СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УГОЛОВНОГО И УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В РАМКАХ РЕВИЗИИ, ПРЕДУСМОТРЕННОЙ КОНЦЕПЦИЕЙ ПРАВОВОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН ДО 2030 ГОДА», подготовленная коллективом отдела уголовного, уголовно-процессуального и уголовно-исполнительного законодательства. В монографии рассмотрены современные проблемы уголовного и уголовно-процессуального законодательства Республики Казахстан, и предназначена она для обучающихся в учебных заведениях юридического профиля, следователей, прокуроров, адвокатов, а также ученых, занимающихся проблемами уголовного, уголовно-процессуального права и криминологии.

Издание можно приобрести в электронном виде на сайте <https://zan.kz/>

НАУЧНЫЙ КОММЕНТАРИЙ К ЗАКОНУ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН «О МЕЖДУНАРОДНЫХ ДОГОВОРАХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН» / под общ.ред. к.ю.н. Р.К. Сарпекова. – Нур-Султан: РГП на ПХВ «Институт законодательства и правовой информации Республики Казахстан», 2022. – 231 с.

Комментарий разработан на основе актуальных тенденций права международных договоров, с учетом мнений отдельных ученых-правоведов. Предназначен для широкого круга читателей, включая государственные органы Республики Казахстан, принимающие непосредственное участие в разработке, заключении и выполнении международных договоров, юристов-международников, преподавателей, студентов, обучающихся по программе бакалавриата, магистрантов и докторантов по юридическим специальностям, а также для всех, кто интересуется правом международных договоров.

По вопросам приобретения обращаться на сайт <https://zan.kz/> и в ИЗПИ РК.

В январе 2024 года вышел в свет новый КОММЕНТАРИЙ К УГОЛОВНОМУ КОДЕКСУ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН в 3-х томах под общей редакцией Ескараева А.Н., Министра юстиции РК; Рахметова С.М., доктора юридических наук, профессора; Сарпекова Р.К., Заслуженного деятеля РК, кандидата юридических наук. Научный труд подготовлен Институтом законодательства и правовой информации РК Министерства юстиции РК.

В книге дан постатейный комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Авторами являются видные ученые с богатым опытом государственной, общественной, преподавательской и академической работы, ведущие специалисты в области уголовного права Республики Казахстан.

Среди коллектива авторов такие ученые, как доктора наук Рахметов С.М., Ашитов З.О., Борчашвили И.Ш., Балтабаев К.Ж., Рогов И.И., Турецкий Н.Н., Молдабаев С.С., Нуртаев Р.Т. и др.

Необходимость издания данной работы продиктована прежде всего потребностью в профессиональном разъяснении многочисленных изменений и дополнений, внесенных в УК РК.

Комментарий к УК РК будет востребован не только читателями, интересующимися вопросами уголовного законодательства, но и будет полезен представителям судебной системы, правоприменительных органов и широкой научной общественности.

По вопросам приобретения Комментария к УК РК можно обращаться в ИЗПИ РК.

